

“Ο ΛΟΓΟΣ,,

ΤΟΜΟΣ Α΄. 1931

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ : ΑΡΙΣΤ. Ν. ΜΑΥΡΙΔΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1930 - ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1931

Η ΠΟΙΗΣΗ

"Εργα Πρωτότυπα

· Αλέπης Κούλης	Τὸ πατρικὸ σπίτι	190
» »	Παληὲς ἀγάπες	275
» »	Ἴδε ὁ ἄνθρωπος	276
» »	Ἀπόλογος	276
» »	Σούρουπο	277
Δαρρῆγος Κώστας	Πρωτοχρονιάτικο	91
Δάφνης Στέφανος	Ἡ λουσέρνα	36
» »	Χαιρετισμὸς	172
Δρίβας Ἀνστάσιος	Φωνὲς ἐνὸς διαβάτη	56
» »	Φωνὲς ἐνὸς διαβάτη	157
Ζῶτος Μίνως	Μαϊάνδρος	91
Ἰακωβίδη Διλή	Στὸ δάσος	69
Κανέλλης Μανώλης	Στὸ ποιηταί	340
» »	Ρόγχος	340
» »	Ὡς πότε	290
Καπάτος Ἀνδρέας	Συνάντηση	128
Κατοίτης Φιλ.	Πρωτὸς διάλογος	259
Κισκήρας Γιάννης	Θυσία	249
Κόλλιας Γιώργης	Σκηνικὸ	190
Κολλυτιῶν Ἰωάννα	Ἔτο' εἶν' ὁ νόμος	22
Κοτζιούλας Γ.	Βασιλοπούλα	164
Κούγια Ἥβη	Πεσσιμισμὸς	59
Κριναῖος Παῦλος	Ὁ γῦρος τῶν ὠρῶν	211
» »	Ταξίδι πρὸς τὰ Κύθηρα	212
» »	Τὸ μοιραῖο χέρι	212
» »	Ὁσιμον μῆνυμα	213
» »	Παλιὰ Ἀθήνα	213
» »	Παράκλησις	340
Λάσκος Ὁρέστης	Πάντα τὰ ἴδια	99
Μαγνάρας Λέων	Παρίσι	289
» »	Ἀνοιξιὰτικο	204
Μαμυλῆς Ἀπ.	Ἡ δασάλα	10
Μαυροειδῆ Σοφία	Δαϊκὴ ἀγορὰ	140
» »	Ἰδιαίτερο μάθημα	311
» »	Ἐρωτικὰ Γράμματα	312
» »	Κι' ἤρθες ἐσὺ	312
» »	Ἀπαισιοδοξία	312
» »	Ἀγάπη	312

Μπούμη Ρίτα	Πέντε ποιήματα	245
Νάσης Ἀριστοῦ	Ὅνειρο θερινῆς νύχτας	290
Παναγιωτόπουλος Σπ.	Μέσα στοῦ κόσμου	10
» »	τις χαρὲς	157
» »	Κλάψ' τὴν ἀγάπη	111
Παπαδάκης Κώστας	Ἐμπνευση θεία	111
Πετρίδης Μιχ.	Τὸ παράπονο τῆς κορματισμένης	280
» »	Νὰ μποροῦσα	382
» »	Εἶμαι ὁ ἄνθρωπος	383
» »	Σπασμένο κυράβι	300
Σκαρίμπας Γιάννης	Θὰ μὲ θυμάσαι	300
Σκίπης Σ.	Ἐρωτικὸ	353
Τσουκαλᾶς Γ.	Ἀνάρρωσι	300
Φιλόφωρος Ρ.	Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνη ἡ ψυχή	289
Φιλῆσιος Γιάννης	Ν. Σὰν κομπολοῖ ἀπὸ θανάτου	310
Χάγερ Μπουφίδης	Ἐνοχὴ	124
Χονδρογιάννης Γιάννης	Ἀπόκριση	347
» »	Ἡ Ντάγκνυ Κιέλλαντ	348
» »	στο Γιόχαν Νάγκελ	348
» »	Πραγματικότης	348
» »	A. Posteriori	349

Μεταφράσεις

Βιργίλιος	(μετ. Γεω. Σπαταλάς)	6
» »	Ἐκλογὴ II	6
Γκαίτς	(μετ. Κώστας Δαρρῆγος)	249
» »	Ἀπὸ τῆ Μινιὸν	249
Καβαλάντης Γ.	(μετ. Γεω. Σπαταλάς)	47
» »	Μπαλάττα	47
Λαμπρὸ Βαλερῶν	(μετ. Γιώργος Μουρέλλος)	246
» »	Ὁδὴ	246
Μορεὰς Ζαν	(μετ. Λίλα Καρακάλου)	322
» »	Funérailles	322
Βαλερῶν Πῶλ	(μετ. Κάισαρ Ἐμμανουήλ)	178
» »	Ἡ κλωστρα	178
» »	Ἐλένη ἡ λυπημένη βασίλισσα	179
» »	Ὁμιλεὶ ὁ Νάρκισσος	303

Σοφοκλής	(μετ. Ε. Π. Φωτιάδης) Μονόλογος από τὸν Αἴαντα	151	Πετρίδης Μιχ.	Ἐποικειμενικότης στὴν ποίηση	155
Φερριερ Γκωτιέ	(μετ. Στ. Δάφνης)	78	Σπαταλάς Γερ.	Γουίδος Καβαλκάντης	47
Χάρμον Ροὺθ	(μετ. Κ. Παπαδάκης)	124	»	Τὰ μετρικὰ ζητήματα κι' ὁ κ. Θρ. Σταύρου	184
»	(μετ. Σ. Μαυροειδῆ) Ἀγαπημένε	221	Θρασύβουλος	Σταύρου Μετρικὰ ζητήματα	125
ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ					
Κριτική					
Δάφνης Στέφανος	Τὸ κύκνειο ἐνὸς ποιητῆ	78	Ἔργα πρωτότυπα		
Κασοπάκης Βασ.	Ἐνας ὑπερρεαλιστής: Ὁ Ναζίμ Χικμέτ	115	Ἀθανασιάδης Τάσος	Οἱ καλωσύνες	236
Ἀπ. Ν. Μαγγανάρης	Ἐτραγούδια τῆς Γυναίκας» Μιχ. Γ. Πετρίδης	29	Δασκαλάκη Ἑλλη	Τὰ παιχνιδάκια	108
»	«Δέκα ποιήματα» Ν. Χάγερ-Μπουφίδη	29	Δόξας Ἀγγελος	Κάτω ἀπὸ τὸ μικροσκοπιο	83
»	«Ἀφιέρωμα» Μίνου Ζώτου	29	Δρόσου Μάγια	Δίχως ἀγάπη	341
»	«Τὰ τραγούδια στὴν ἀγάπη» Ρίτας Μπούμη	29	Καζαντζάκη Γαλάτεια	Μικροαστοὶ	2
»	«Ἀνθρώπινες ἱστορίες» Δημ. Ν. Γαλιάνη	29	Κατηφόρης Ν.	Στὴ Ρομάντζα	37
»	«Ἀντίλαλοι» Γερασ. Σπαταλά	61	Μεσολογγίτης Β.	Ἐνας ὠραῖος θάνατος	301
»	«Ὀχτὼ τραγούδια στὸ Γιεχωβά» Γεώργ. Σ. Δούρα	61	Μπαῖλα Κατίνα	Ἡ νύχτα μιὰς ψυχῆς	280
»	«Θλιμμένοι Ναζωραῖοι» Γρηγόρη Ν. Θεοχάρη	61	Παπᾶ Διδώ	Μιά λύση	155
»	«Μπαγκατέλλες» Λευτέρη Ἀλεξίου	102	Παπαγιωργίου Ναπ.	Πεῖνα καὶ τρόμος	207
»	«Ἐκλογή ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἑλληνικὰ λυρικά ποιήματα» Κλ. Παράσχου—Σ. Λευκοπαρίδη	167	Παπαδάκης Στάμος	Οἱ ξένοι ἐπισκέπτες	172
»	«Οἱ διθύραμβοι τῆς μελωδοπλάνταχτης Ἀρπας» Λώρου Φαντάζη	168	Παπαδήμας Ἀδ.	Τὰ μαῦρα κοχύλια	74
»	«Δώδεκα σκυθρωπῆς μάσκες» Κιούσαρος Ἐμμανουήλ	231	Παπαζογιού Ἀβ.	Ἡ γυναίκα τοῦ δρόμου πού ξαναγύρισε στὸ δρόμο	372
»	«Οἱ ὧρες πού περνοῦν» Ἀλέκου Μουντζουρίδη	232	Τερζάκης Ἀγγελος	Εἴ tenebris	318
»	«Τὰ τραγούδια τοῦ χωριάτη» Κώστα Κοντοῦ	295	Μεταφράσεις		
»	«Πέρα ἀπ' τ' ἀνθρώπινα» Ἀπ. Μαρμελή	333	Babel Isaac	(μετ. Σοφίας Μαυροειδῆ) Μιά νύχτα στὸ Νοβογκράντ	63
»	«Ἡ φλογέρα τῆς ζωῆς» Γιώργη Κόλλια	334	»	(μετ. Σοφίας Μαυροειδῆ) Ὁ γιὸς τοῦ Ραββῆ	122
Παπαδήμας Ἀδ.	Ἡ μοντέρνα ποίηση	151	Lewis Sinclair	(μετ. Α. Πηνιάτογλου) Γύρω σὲ μιὰ τριανταφυλλιά	268, 323, 354
Παπανικολάου Μ.	Ποιητικὴ τέχνη	222	Pilniak Boris	(μετ. Σοφ. Μαυροειδῆ) Ὅτι φέρνει τὸ θάνατο μᾶς τραβάει	16
			Romanov P.	(μετ. Σοφ. Μαυροειδῆ) Οἱ τηγανίτες	250
			Scini Juluis	(μετ. Κώστα Δαρρῆ) Οἱ μαριονέτες	142
			Seifoulina Lydia	(μετ. Σοφ. Μαυροειδῆ) Ἡ γρηᾶ	50
			Serafimovitch A	(μετ. Σοφ. Μαυροειδῆ) Τὸ θαῦμα	187
			Κριτική		
			A. T.	«Μερικοὶ μετανάστες» Μ. Βισάνθη	29
			»	«Τὰ μάγια» Σὺλβιου	198
			»	«Σκληροὶ ἀγῶνες γιὰ μικρὴ ζωὴ» Ἑλλης	

A. T.	Δασκαλάκη	229	Ντόλης Νίβας	Ἐποικειμενικότης—Ἡ φωνὴ τοῦ Γκιώνη—	296
»	«Κι' οἱ ἱστορίες αὐτὲς τελείωσαν ἔτσι» Ντόλη Νίβας	230	Παπαδήμας Ἀδ.	Ἐποικειμενικότης—Ἡ ἱστορία τῆς Ἀθήνας	176
»	«Ἀνατολίτικες ἱστορίες» Μένου Φιλήντα	262	A. T.	«Ἐποικειμενικότης τῆς θείας» Γερ. Σπαταλά	186
»	«Ἱστορίες τοῦ καρναβιοῦ» Κ. Φαλαίτης	390	Η ΠΡΟΖΑ		
»	«Ἐποικειμενικότης πού ἐπούλησε τὴ γυναίκα του» Μελεῖ Νικολαΐδη	309	Ἔργα		
ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ					
Ἔργα					
I. Λουκόπουλος	Ἐποικειμενικότης	23, 57, 92, 130, 161, 191	Γιαλούρης Ἀντώνης	Φθινόπωρο στὸ τεῖχος	85
Κριτική					
Γ. Κ.	«Ἡ πιάτσα» Ν. Κατηφόρη	61	»	Φανατικὰ νύχτα	189
»	«Μετανάστες» Πέτρου Ἀφθονιάτη	101	Νικολαΐδης Μελεῖς	Ἀπ' τὴς μυστικῆς φωνῆς	140, 248, 347,
»	«Οἱ λύκοι» Α. Ἀργη	199	Ροῦθς Μιχάλης	Τὸν καιρὸ πού πέθανε	114
»	«Μετὰ τὴν καταιγίδα» Τάσου Τσιμπούκη	365	Τουτουτζάκης Νίκος	Τὸ ἰδανικὸ	221
A. T.	«Πρὸς τὸ λυτρωμὸ» Μαρίκας Καρκανίδη	102	Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ		
»	«Οἱ ξεριζωμένοι» Βασίλης Δασκαλάκη	136	Ἔργα πρωτότυπα		
»	«Ἡ σάρκα» Μανώλη Κανελλῆ	166	Τέλλος Ἀγρας	Βιβλιογραφικὸ δελτίο Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας	11
»	«Ἐρημίτες» Ἀντῶνη Γιαλούρη	294	»	Ἄδωρα δῶρα	86
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ					
Κριτική					
Μαγναύρας Δέων	Τρία ἔργα τοῦ Jules Romains. «Ἡ ἡμέρα» τοῦ Bernstein	158	»	Μὲ ἕνα ἀκαδημαϊκὸν	179
»	Jean-Victor Pellegrin «Terrain vaéue»	223	»	Ἐλὶν Πελὶν	378
»	Μιά καθυστερημένη ἀνασκόπηση	383	»	Ἐποικειμενικότης τῆς ἀθανάτου	81
Νίβας Ντόλης	Ἡ πόρτα καὶ τὸ παράθυρο—Ἀστράια—Μιά γυναίκα πέρασε—Ἐποικειμενικότης τρελαίνεται	30	»	Οἱ γιορτὲς τοῦ Rupert Brook	217
»	Ἱστορία τῆς Ἀθήνας	200	»	Ἐποικειμενικότης καὶ οἱ τάσεις τοῦ 204, 257, 288	214
»	Ἐργὸς ἐπὶ πιστώσει	232	»	Μελεῖ Νικολαΐδης	246
»	Μελὸ	232	»	Μελεῖ Νικολαΐδης	120
»	Χαίρε νύμφη—Τι φταίει ἡ Νίτσα—Ἐποικειμενικότης Βάνιας—Ἀψε σβῦσε—	263	»	Ἐποικειμενικότης τοῦ «Παραχαράκτες» τοῦ Gide	146
			Μεταφράσεις		
			Carllyle Thomas	(μετ. Κώστα Παπαδάκη) Φάουστ καὶ Μάμφρεντ	20
			Dabini Attilio	(μετ. Χ.) ὁ Πίος Μπαρόγια	241
			Ferri Enrico	(μετ. Α.Μ.) Ὁ Τολστόϊ Μπροστά στὴν ἐπιστήμη	43
			Παμφέρωφ Φ.	(μετ. Χ.) Αἱ ἀπόψεις τῆς προλεταριακῆς λογοτεχνίας	272
			Κριτική		
			Γ. Ν.	«Ὀδοδεκάλογος τοῦ γύφτου» Βασ. Κουζοπούλου	167

Γ. Κοτζιούλα	«Αί ψυχώσεις ειστήν λογοτεχνίαν» Δημ. Κουρέτα	230	Δρακούλης Κ.	«Η κόρη της Νεράιδας—Συναυλίες "Ορχήστρας Χούμπερμαν — Ανδρεάδου — Τριαντάκης — Aubert — Τόδαχτυλίδι της Μάννας	103
Α. Τ.	«Εισαγωγή στή Νεοελληνική λογοτεχνία» 'Αδ. Παπαδήμα	262		Τόσκα — Παραμύθια του Χόφμαν	168
»	«'Ο Στρατής Μυριβήλης κ' η πολεμική λογοτεχνία» Γ. Κοτζιούλα	391			233

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

«Έργα
Φωτιάδης Ε. 'Από τόν 'Αλκίφρονα 79

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

«Έργα
Πηλιάτογλου Α. 'Η σταύρωση του Χριστού 78
» » 'Ο Herman Keyserling και τὸ πρόβλημα 'Ανατολή Δύση 305,350

Η ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

«Έργα
Φιλήντας Μέιους Χατζηδάκη ἔλεγχος 15
» » Τσιτσι, τσιτσιδι 56
» » Παρετυμολογία 98
» » Παρετυμολογία 196
» » Πρώτο συνθετικό 220
» » Βετούλι 247
» » Καΐσις > κρσι 359

Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Έργα
Γαλάνης Δημ. Γιοσέφ 'Ελιγιά 332
Α. Δ. Γιώργος Βαλταδώρος 64
Π. Πιέρ Λασσέρ 104
» Ulrich von Willamowitz Moellendorf 333
Παπαδήμας 'Αδ. Πάνος Δ Ταγκόπουλος 228

ΤΑΞΙΔΙΑ

«Έργα
Κοτζιούλας Γ. Τὰ σχέδια ἑνὸς ταξιδιού 48, 97, 153

Κριτική
Α. Τ. «Τῶν ἄλλων τὰ παθήματα» Ν. Γκινοπούλου 335

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

Κριτική
Δρακούλης Κ. Συναυλία Βαλκανικῶν συνθέσεων 32

«Έργα

Βαλταδώρος Γιώργος Τὸ ζῶο κ' ὁ ἄνθρωπος 83
» » Στὸ σιδηρόδρομο 90
Βάν Γκόγκ Οἱ τηγανίτες 371
Βάσος Γιάννης 'Υπόγειος Σιδηρόδρομος 1
Breakwell E. R. τὸ ἀγκάλιασμα 235
Γρηγόρης Γεράσιμος Οἱ τυφλοὶ 43
Διαμαντόπουλος 'Ο μεταφυσικός (Παπαγιωργίου) Παρισινὸ Τοπεῖο 67
Δώρας Μιχ. Θεοδώροπούλου 'Αγ. Γυμνά και δέντρα 35
» » Τοπεῖο 51
Καλμοῦχος Στὸ μοναστήρι 282
» » 'Ορχη τοῦ Νείλου 283
Καρᾶς Οὔγος Πρὸς τὸν τάφο 124
Λύτρας Περικλῆς Τοπεῖο τῆς Αἴγινας 203
Μπερτοῦ Ε. Στὸ Δάσος 171
Μυταράκης Γυναίκες στὸ πηγάδι 355
Νικολαΐδης Ν. Σιμονὺν 377
» » 'Ο ἄγγελος τοῦ Σινᾶ 387
Ξανθόπουλος Χάρης Τὸ Φαναράκι τῆς Πόλης 146
Πέσκε Βίγκο 'Η γυναίκα τοῦ ψαροῦ 107
» » Στὸ Ντάνσιγκ 75
Πρωτοπάτης Α. Πίνακας 342
Σαγκάλ Μάρκ Αὐτοπροσωπογραφία 299
Στέρης Γ. Φῶς στὸν ὀρίζοντα 306
» » Αἰθή 307
» » 'Αριάδνη 319
Σχίνς 'Ιωάννα 'Οργανοπαίχτης 139
» » Βάρκες στὸ Πέραμα 154
Φανουχ Ναρουνά 367

Σκίτσα

Βαλταδώρος Γ. Σκίτσο 64
Βάσος Γιάννης Μ. Βισάνθης 298
Πρωτοπάτης Α. Πῶλ Βαλερύ 178
» » Πάνος Ταγκόπουλος 215
Χαλεπάς Γιαννούλης Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶν 28
Δασκαλάκη 'Ελλη 338
Κριναῖος Παῦλος 211
Μαγγανάρης 'Απ. 261
Μπούμη Ρίτα 242
Ναζιμ Χικμέτ 115
Νίκβας Ντόλης 298

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Πιλνιάκ Μπόρις 17 X.
Ρομανόβ Π. 250
Ruth Harmon (αὐτογελοιογραφία) 121 ,

Φωτογραφίες

Βαλοσαμάκη Π. Κεραμεικὰ 345
Διαμαντοπούλου Π. Σμάλτα 345
'Αλέπης Κούλης 274
André Breton 205
'Ελιν Πελιν 379
Κανελλῆς Μανώλης 370
Lewis Sinclair 82,326
Μαυροσιδη Σοφία 311
Μπουρντέλλ Α. 6
Νικολαΐδης Μελῆς 266
Παπαδάκης Κώστας 370
Πετρίδης Μιχάλης 381
Πολυδούρη Μαρία 219
Σναρίμπας Γιάννης 338
Χαλεπάς Γιαννούλης 29
Χοντρογιάννης Γιάννης 347
Μιά σκηνή ἀπὸ τὴν «Καταιγίδα» τοῦ Ostrowski 336
Βαλοσαμάκης Π. Πλακέτα σὲ χωριὰτικο μοτίβο 343

Κριτική

Α. Δ. Φώτας — 'Ιθακήσιος Μαθιόπουλος — 'Ανδρομανάκου—Πρωτοπάτης 62
» » Γιαννουκάκης—Μάσσεμπαχ—'Ελστερν—Βαλοσαμάκης — 'Αριστέυς — Στεφάνου—Ζερβός—Χαυκάλης—κτλ. 103
» » Πανοῦτσος—Σχίνς—Δούκας—Δανιήλ 137
» » Συμεών Σαββίδης 169
» » Οἰκονόμου—Χριστοφῆς — Διαμαντόπουλος 199
Ζιώγας 'Ηλίας 'Η ὀμάδα «Τέχνη» 367
» » Γερμενῆς—Τσαγκρῆς—Μακρίδης 392
Μαγγανάρης Λέων 'Η 42η ἐκθεση τῶν ἀνεξαρτήτων στὸ Παρίσι 261

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ

«Έργα
Μπότσαρης Σ. 'Η γυναίκα του 101
Μπουρντέλλ Α. 'Ηρακλῆς τοξότης 9
» » 'Ο 'Απόλλων τοξότης 9
Κριτική
'Αναστασίος Δρίβας—Μπέλλα Ραφτοπούλου 32

ΕΡΕΥΝΕΣ

'Η μεγάλη μας ἔρευνα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα
Louis Roussel 327
Ναπ. Λαπαθιώτης 328
Θρ. Καστανάκης 328
Τέλλος 'Αγρας 328
Κλέων Παράσχος 329
'Αδ. Παπαδήμας 330
Α. Κουκούλας 360
Α Μαγγανάρης 361
Ν. Χάγερ Μπουφίδης 363
Γ. Θεοδοκάς 362
Σπ. Παναγιωτόπουλος 362
Ν. Ποριώτης 386
Στρ. Μυριβήλης 386
Π. Πικρός 388
Ν. Νίκβας 338
Κ. Μιχαηλίδης 388

ΔΙΑΦΟΡΑ

«Έργα
Ζιώγας 'Ηλίας Τὸ νέο χριστιανικὸ και βυζαντινὸ μουσεῖο 282
Κριτική
Λιλή 'Ιανωβίδη «'Ιστορικές μονογραφίες» Δ. Κόκκινου 365

Η ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

'Η κριτικὴ τῆς ζωῆς
'Αστάρωθ Περιοδικὰ 27
» 'Ηρωες 60
» Τὸ βιβλίον 100
» 'Η μετάφραση 134
» 'Η μελέτη 165
» Διαγωνισμός 197
» Χαιαετισμός στήν 227
» 'Ισπανία 260
» 'Ακαδημίες 291
» Νοσταλγία 331
» 'Ισμός 331
» Τὸ βιβλίον 363
» Δεκέμβρης 390

Τὰ πρόσωπα και οἱ καιροί

Κ. Καλαντζῆς 'Ο Γιαννούλης Χαλεπάς 28
» » Μιά ὥρα μετὸ Φιλύρα 134
» » Μιά ὥρα μετὸν ὕ-

» »	πουργό της Παιδείας	197	Γιαλούρης Αντώνης	Μ. Βισάνθης	298
» »	Οί θίασοι τών Νέων	229	Κοτζιούλας Γ.	Γιάννης Σκαρίμπας	338
» »	Κατήγοροι και κατηγορούμενοι	292	Κριναϊός Π.	Μανώλης Κανελλής	370
Οι ιδέες και τὰ βιβλία			Μαγγανάρης Απ.	Ντόλης Νίκβας	298
Στέλιος Ξεφλούδας	Οί άνησυχίες της μεταπολεμικής γενεάς	293	Παπαδάκης Κώστας	Έλλη Δασκαλάκη	338
» »	Φιλοσοφία και λογοτεχνία	363	Τερζάκης Άγγελος	Μελής Νικολαΐδης	266
» »	Περιπλανήσεις στην Εδρώπη	390	» »	Κώστας Παπαδάκης	370
Γράμματα στο Λόγο			Σημειώματα		
Ένας άγανώστης		135	Τ. Άγρα	Μοντέρνα διηγήματα	34
Άριστος Νάσης	Ο όπερρεαλισμός	166		Τό βραβείο Νόμπελ	34
Στρατής Μυριβήλης	Τό βραβείο της Ακαδημίας	228		Έη κίνηση τών θεάτρων μας	34
» »		331		Τό βραβείο τού «Λόγου»	137
Φώτος Γιοφύλλης		364		Μιγκουέλ Ροκουάντ	333
Ν. Παπαγιωργίου		364		Σημειώματα	64,104,136,202,233,264,296,369,393
Ξένη πνευματική κίνηση			ΑΓΓΕΛΜΑΤΑ		
		33,63,104,201,264,335,367,393	Νέα βιβλία		66,106,170,264,337
Οί συνεργάτες τού «Λόγου»			Περιοδικά		66,106,170,337
Άγρας Τέλλος	Άπ. Ν. Μαγγανάρης	266	Άλληλογραφία		66,106,138,202,234,264,296,337,393
			Τό πρόγραμμα τού «Λόγου» για τó 1932		394

“Ο ΛΟΓΟΣ,,

ΧΡΟΝΟΣ Α΄ ΦΥΛΛΟ 1

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΣΟΥ : “ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΣΙΔΕΡΟΔΡΟΜΟΣ,,

ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΜΙΚΡΟΑΣΤΟΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ πρόταση ἔγινε στὸν Ἡλία τὸ Φλώρο τὸ μεσημέρι, στὸ ἐστιατόριο τὴν ὥρα πῶτρωγε, ἀπὸ τὸ Στέφανο Λαζανᾶ ἐπιπλοποῖδ καὶ συντάιρο μὲ τὸ Νώντα τὸ Λελοῦδα. Ἀπὸ τοῦ Λελοῦδα τὸν ἤθελαν γαμπρὸ γιὰ τὴν κόρη τους τὴ Φροσοῦλα. Διακόσιες χιλιάδες δραχμὲς μετρητὰ καὶ τὸ σπιτάκι πού τις ἔχτισαν τᾶδερφια τῆς ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ τὰ πέρου στὴν Καλλιθέα, ἐπιπλωμένο στὴν ἐντέλεια. Τρία δωμάτια καὶ κουζίνα. Τὸ κορίτσι ἦταν καλὸ. Ἀπὸ κείνα τῆς παληᾶς ἐποχῆς φρόνιμη μικρὴ εἴκοσι χρονῶν, νοικοκυροῦλα ὁμορφῆ. Ἀπ' ἔλους πιδ πολὺ ἤθελε αὐτὸ τὸ γάμο ὁ Νώντας ὁ μεγάλος ἀδερφὸς φίλος μὲ τὸν Ἡλία ἀπ' τὰ μικρὰ τα τους. Τὸν ἤξερε σὰν τὴ τσέπη του.

—Ἐ τί λές Ἡλία; τὸ μέρος δὲν εἶναι νὰ τὸ περιφρονῆσης... κι' ἐπὶ τέλους τί νὰ περιμένης κι' ἐσὺ πιά; Τριάντα πέντε χρονῶν παληκάρι εἶσαι νὰ νοικοκυρευτῆς νὰ ἡσυχάσης, νὰ βάλῃς τάξη στὴ ζωὴ σου.

—Καὶ μήπως ἡ ζωὴ μου εἶναι ἀταχτη τώρα; εἶπε ὁ Ἡλίας πού τοῦ εἶχε καλαρέσει τὸ προξενιό, γιὰ νὰ ψυχολογήσῃ ὡς πόσο ἤξαιραν τί ἔκανε καὶ δὲν ἔκανε.

—Δὲ λέω αὐτὸ.. δὲ μὲ κατάλαβες. Μονάχα, σὰν παντρευτῆ ἕνας ἀντρας ἀλιῶς ταχοποιεῖται, τὸ ἴδιο εἶναι νὰ τρῶς σπιτί σου, νὰ πλένῃσαι, νὰ κοιμᾶσαι νάχῃς τὴ γυναῖκα σου... καὶ τὸ ἴδιο εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἐργένῃ; πρῶτο μὴν πᾶς μακριὰ, ἢ σπατάλη. Ὅλα κείνα πού ξεδεύεις ἐδῶ κι' ἐκεῖ καὶ δὲν φαίνονται φτάνουν νὰ συντηρηθῇ ἕνα σπιτί. Στὸ ρεσιωρὰν δὲ θές 2.000 τὸ μὴνα; στὸ δωμάτιο δὲ θές καμμιὰ ἑφτακοσαριά δραχμὲς; Καὶ τ' ἄλλα;

Πλύστρα, σιδιρώτρα, δὲ θές ἄλλες διακόσες; Ὅριστε ἀμέσως ἀμέσως τρεῖς χιλιάδες...

—Καὶ νάμενε κανεὶς εὐχαριστημένος τὸ ἐλάχιστο, εἶπε ὁ Ἡλίας» ἀλλὰ πῶς... μὲ τὰ βρωμόφαγα πού μᾶς ταῖζουν ἢ μὲ τὰ δωμάτια πού καθόμασσε πνιμένα στὸν κοριὸ τὸ καλοκαίρι, καὶ τὸ χειμῶνα νὰ μπάζουν δλοῦθες; κι' ἀφῆσε πιά τις πλύστρες πού ἔταν δε σὲ κλέβουν σοῦ ρημάζουν τὰ ροῦχα μὲ κείνα τὰ σκατὰ πού βάζουν καὶ τὰ πλένουν. Ἐμένα τὸ λές... ἄμ' σὰν δὲν ἔχω χιλιοβλαστημηθεῖ αὐτὴ τὴ κατάσταση ἔλεγε παίρνοντας κατήφορο ὁ Ἡλίας ἔτσι γιὰ νὰ δῇ ὁ προξενιτῆς πῶς ἔλα κείνα πού τοῦ εἶπε τὰ εἶχε συλλογιστεῖ ἕνα πρὸς ἕνα.

—Ὅστε σὰ νὰ λέμε, δὲ λές τὸ «ἔχι» πρῶτα κι' ἀρχῆς.

—Γιατί νὰ πῶ τ' ἔχι... τὴν οἰκογένεια τοῦ Λελοῦδα τὴν ξέρω τὸν Νώντα τὸν ἔχω φίλο, τὸ κορίτσι μοῦ ἀρέσει. Μονάχα ἤθελα νὰ ξαναμιλήσωμε ἀκόμα μιὰ φορὰ. Ἐγὼ παίρνω ἀπὸ τὸ κατάστημα πού ἐργάζομαι 3. 000 δραχμὲς χῶρια τὰ τυχερά. Ἐγὼ καὶ οἰκονομίες καμμιὰ τριανταριά χιλιάδες. Δὲν καπνίζω, δὲν πίνω, δὲν εἶμαι οὔτε χαρτοπαίχτης οὔτε γυναικᾶς... Ἐ βέβαια κάπου κάπου τὸ μὴνα, πού λέει ὁ λόγος, τρεῖς φορὲς θὰ βρῶ καὶ καμιά νὰ περάσω τὴν ὥρα μου».

—Νταραβέρια μὲ καμμιὰ δὲν ἔχεις γιὰ νὰ ξέρω δηλαδῆ. Νέος εἶσαι... τέτοια γίνονται κάθε στιγμῆ. Μοῦ τῆλεγε ὁ Νώντας: ὁ Ἡλίας εἶναι παιδί μάλαμα μόνο δὲν ξέρω ἂν δὲν εἶναι μπλεμένος πουθενά.

—Ἐγὼ μπλεμένος; Ἄ τις καταίνες!..

Ἄμ' δὲν μπλέκεται εὐκολὰ ὁ Ἡλίας πὲς του... ἀλήθεια ἄς ἔρθῃ τὸ βράδυ ὁ Νώντας νὰ τὰ ποῦμε καὶ σήμερα γιὰτί δὲν ἦρθε; θὰ μιλάγαμε ἀδερφικὰ.

—Ἐ δὲν ἤξερε ὁ ἄνθρωπος... Νὰ τοῦ προτείνω νὰ τὸν κάμω γαμπρὸ καὶ νὰρνηθῇ... δὲν πάει.. ἄμε σὺ Στέφανε, μοῦ εἶπε.. ὥστε ἔτσι; κατ' ἀρχὴν δέχεσαι καὶ νὰρθῃ τὸ βράδυ ὁ Νώντας ἐδῶ νὰ τὰ τελειώσῃ μὲ τὸ καλό.

Σηκώθησαν κι' οἱ δύο. Ὁ Ἡλίας πλέρωσε, καὶ τράβηξαν γιὰ τις δουλειὲς του. Ἦταν πιά τρεῖς.

II

Καθὼς πάει στὸ κατάστημα ὁ Ἡλίας συλλογιέται. Ὅρισμένως εἶναι τυχερὸς. Ἄκους τὴν ἀδερφή τοῦ Νώντα! Γιατί στὸ κάτω κάτω τ' ἦταν αὐτός; Ὑπάλλῃλος σ' ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ στὴν δδὸ Σταδίου. Τὸν ἤθελε λέει ὁ Νώντας. Τώρα ἡ ἀλήθεια ἦταν πῶς στὰ χέρια τοῦ ἡ προῖκα ἀντίς νὰ κάμῃ φτερά θὰ πλήθαινε...γιατί ἦταν οἰκονόμος καὶ νοικοκύρης... Ἀλλὰ μόνο αὐτὸν εἶχε φίλο ὁ Νώντας; Κι' ἐκεῖ ἀπάνω ἡ ὄψη τοῦ Ἡλίας σὰ νὰ σοβάρεψε... κάτι θὰ σκέφτηκε δυσάρεστο... Ἡ Πόπη... ἦταν βλέπεις ἢ Πόπη... ἔχι τίποτε σοβαρὸ... μπά τίποτε... μόνο πού μποροῦσε νὰκουστῆ στοῦ Λελοῦδα. Θὰ πῆς καὶ τί σημασία ἔχει;.. μιὰ γυναῖκα πάντα χρειάζεται σ' ἕναν νέο, τᾶπαμε. Ναι, σωστά, μὰ ὡστόσο καλύτερα θὰ τῶχε ὁ Ἡλίας νὰ λείπῃ κι' αὐτό. Ἦταν ὁμως καὶ τ' ἄλλο. Πότε θὰ γινόταν ὁ γάμος; Γιατί ἂν ἦταν νὰ γενῆ τώρα γρήγορα, νὰ τῆς δώσῃ ἀμέσως τὸ πανί της... διαφορετικὰ, νὰ γενῆ νὰ ποῦμε τὸν χρόνου, νὰφῆσῃ τὰ πράματα ὅπως ἔχουν, Ἦταν καλὴ ἢ Πόπη, τὸν ἀγαποῦσε... ἔπειτα τοῦ ἀρεσε... τοῦ γούστου του... ὁ τύπος τῆς γυναῖκας πού τὸν ἀναβε πάντα... Καὶ ἀγαθὴ ἢ κακομοῖρα. Νὰ τοῦ δώσῃ ἔχι νὰ τοῦ πάρῃ—Ποτὲ δὲν τοῦ ζήτησε ἕνα πράσινο φύλλο. Κι' εἶναι κάπου δυὸ χροῖνια πού σχετίστηκαν... Δὲν ἦταν ὁ πρῶτος τῆς ὁ Ἡλίας. Πρῶτα ἀπ' αὐτὸν εἶχε γνωρίσει κάποιον πού τὴν ἐγκατάλειψε.

—Δὲν ἤμουν ἐγὼ καμιά ξεβγαλμένη» ἔλεγε στὸν Ἡλία. Μ' ἀρέσει νάχω ἕναν ἀντρα πλάι μου καὶ τὸν πρῶτο πού γνώρισα πρῶτα τὸν ἀγάπησα κι' ἔπειτα τοῦ παραδόθηκα. Καὶ σένα τώρα σ' ἀγαπῶ τὸ ξέρω πῶς ἐσὺ δὲ μὲ πέρνεις. Ἐχεις ἄλλες ιδέες; κάποτε θὰ μ' ἀφήσης. Μονάχα πῶς μ' ἐσένα θὰ λυπηθῶ λιγώτερο. Ὅταν ξέρεις ἀπ' ἀρχῆς ἕνα πράμα εἶναι διαφορετικὰ. Ὁ ἄλλος μὲ ξεγελοῦσε. Μοῦλεγε πῶς μ' ἀγαποῦσε, πῶς μὲ λάτρευε κι' ἐγὼ τὸν εἶχα πιστέψῃ. Κι' ἄξαφνα... Δὲν εἶναι λίγο. Πῆγα νὰ πεθάνω. Ἐγὼ πετσοῦ καὶ κόκαλο, Ὅλοι πιά μ' ἔλεγαν φθισικιά... σιγὰ σιγὰ πῆρα πάνω μου... γνώρισα καὶ σένα.

Αὐτὴ ἦταν ἡ Πόπη. Τὴν εἶχε γνωρίσει τυχαῖα ἕνα βράδυ στὸ χοροδιδασκαλεῖο κι' ἀπὸ τότε τὴν εἶχε. Καὶ τί; σὰν νᾶταν γυναῖκα τοῦ στεφανωτικὰ ἔτσι τὸν νοιαζόταν. Τοῦ διώρθωνε τὰ ἐσώρουχα του, τοῦ μαντάριζε τις κάλτσες του, τοῦ γυρνοῦσε τις γραβάτες του, ἄλλαζε τις κορδέλλες ἀπὸ τὰ καπέλλα του, ἀκόμα καὶ τᾶπέξω ροῦχα τοῦ καθάριζε, καὶ τοῦ τὰ σιδέρωνε. Ἄ ὅσο γιὰ συμφερτικιά... ἦταν... Νὰ δῇ πῶς δὲν εἶχε μαντήλια ἢ κάλτσες; ἀμέσως νὰ τὰ πάρῃ στὴν κάμαρά της νὰ τὰ πλύνῃ... Τώρα ὁμως ἔλα τοῦτα ἦταν καιρὸς νὰ λάβουν τέλος.

«Πόπη ξέρεις παντρεύομαι... Δὲ μποροῦμε νὰ βλεπόμαστε... δὲ θὰ σ' ἀφῆνα ποτέ... ἀλλὰ βλέπεις χρειάζεται νὰ σκεφθῶ καὶ τὸ μέλλον μου σὰν καλοὶ φίλοι ἔ; Κι' ἐγὼ λυπᾶμαι μὰ τί νὰ γίνῃ. Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος...» Ἐτσι θὰ τῆς πῆ. Ὅταν ἀνταμῶσει μὲ τὸ Νώντα καὶ δώσῃ τὸ λόγο του, ἔτσι θὰ τῆς πῆ. Μιλημένα, τιμημένα. Ποιὰ παίρνει κτλ. δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τῆς πῆ. Καλύτερα νὰ μὴν ξέρει. Ἐπειτα δὲν ἦταν ὁ πρῶτος... Τώρα κι' πρῶτος νᾶταν τρέχα γύρευε... ἀλλὰ ἄς εἶναι ἔτσι ἦταν καλύτερα.

Τὸ βράδυ ἰδῶθησαν μὲ τὸ Νώντα. Χάρεις... πράματα. Τοῦ Νώντα γελοῦσαν καὶ τ' αὐτιά του.

—Σύχασα βρὲ Ἡλία. Ἐξέρω σὲ ποιὸν δίνω τὴν ἀδερφή μου. Κορίτσι ἀβγαλτο, ἕνας σὰν ἐσένα τῆς χρειάζόταν Νὰ δῆς,

κι' ἦταν κίτρινος κι' αὐτὸς κι' ἔτρεμε.

— Θέ μου τ' εἶναι αὐτό ... κι' ἔκλαιγε ἢ Πόπη δυνατά, πάντα μαζεμένη κρατώντας τὰ μάγουλά της. Τ' εἶναι αὐτό ;

— Σοῦπα σκασμὸς γιατί θὰ σέ τσακίσω κι' ἀρπάζοντάς την ἀπὸ τοὺς ὤμους τὴν τίναξε στὸ κρεβάτι.

— Ἔλα τώρα, εἶπε ὁ Νώντας, ἀστηνα.

— Μὰ ξέρεις τί τραβᾶω μὲ δαύτη : Δὲν ἔχω ἡσυχία βρὲ ἀδερφέ—ξέρω ὅμως ἐγὼ τί θὰ σοῦ κάμω. Θὰ σέ καταγγεῖλω στὴν ἀστυνομία. Νὰ δῆς μ' ἀφίνεις ἡσυχία, γιὰ δχι. Ὁ Νώντας νόμισε χρέος του νὰ ἐπέμβῃ.

— Ἐ, ὄχι, εἶπε, ἢ δεσποινίς δὲ θὰ ξανάρθῃ.

— Αὐτή ; δὲν τὴ ξέρεις.

— Ἔλα τώρα, ἡσυχάσε' καὶ σεῖς δεσποινίς, φευγάτε' ἢ γειτονιά σας βλέπει ἀπὸ τὸ παράθυρο. Δὲν εἶναι σωστό.

Ἡ Πόπη πῆρε τὸ καπέλλο της, τὸ φόρεσε ὅπως ὅπως πάνω ἀπὸ τὰ ξεχτένιστα μαλλιά της καὶ βγήκε δῶ οὕτως αὐθυσμένη. Τὰ μάτια της δὲν ἔβλεπαν καὶ ταῦτιά της βούιζαν.

Στὸ δρόμο γινόταν ντόρος· ὄλες οἱ γυναῖκες εἶχαν βγῆ στις πόρτες τους καὶ συζητούσαν.

— Θεὸς χωρὲς τὴ μάνα του, ἔτσι θέλουν αὐτές.

— Χάθηκε πιά ἢ ντροπή, πάει.

— Πῶ πῶ τί ριζιλίκι θὰ μουλαθῶ.

Κι' ἕνας μορτάκος φώναζε στὴ Πόπη, καθὼς αὐτὴ πήγαινε τοῖχο τοῖχο.

— Ψίτ ! ψίτ ! Δεσποινίς μὲ τίς ὕγειές σας ... καὶ τοῦ χρόνου.

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΣΧΙΛΙΕΘΡΙΔΑ ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ

ΕΚΛΟΓΗ II

Τ' ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ ΤΟΥ ΚΟΡΥΔΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΗ

Ὁ πιστικὸς ὁ Κόρυδος τὸν ὄριον Ἀλέξη ἐπόθη, πὺν εἶταν τοῦ ἀφέντη ἀπόλαψη, χωρὶς καὶ νᾶχη ἐλπίδα. Μὰ κάτω ἀπ' τὶς πυκνὲς δξυές, στίς ἴσκιερὲς ραχοῦλες, ἐπήγαινε ἀκατάπαντα μονάχος καὶ τοῦ κάκου τ' ἀτεχνα ἐτοῦτα σὲ βουνὰ καὶ λόγγους ἐσκορποῦσε:

«ὦ Ἀλέξη, τὰ τραγοῦδια μου, σκληρὲ, δὲν τὰ προσέχεις; Δὲ μὲ πονεῖς; Νὰ σκοτωθῶ στὸ τέλος θὰ μὲ κάμεις. Τώρα τὰ πρόβατα ζητοῦν δροσιά στοὺς ἴσκιους κάτω, τώρα σκεπάζουν οἱ ἀγκαθιὲς τοὺς πράσινοὺς γουστέρους, καὶ στοὺς δαρμένους θεριστὲς ἀπὸ τὴν ἄγρια κάψα, ἢ Θεστυλίδα ρίγανη καὶ σκόρδα κοπανίζει, πῶχουν τὴ μυρουδιά βαρειά, μὰ τὰ δεντρά ἀντηχᾶνε μὲ τὸ δικό μου τὸ τραχὺ τῶν τζιτζικιῶν τραγοῦδι, καθὼς τ' ἀγνάρια σου ζητῶ στὸ φλογερὸ λιοπύρι».

«Δὲ θᾶταν προτιμότερο ἂν τῆς Ἀμαρυλλίδας ὑπόμενα τὸ θλιβερὸ θυμὸ, τὴν καταφρόνια, ἢ τοῦ Μενάλκα, ἂν κ' εἶτανε μαῦρος, κι' ἄς εἶσ' ἐσὺ ἄσπρος. Ὁμορφο ἀγόρι, σι' ἄσπρος σου κορμὶ μὴν καμαρώνεις τ' ἄσπρα λιγούστρα πέφτουν, μὰ κόβουν τὰ μαῦρα μύρτα».

«Καταφρονᾷς με, Ἀλέξη μου, καὶ δὲ ρωτᾷς ποῖός εἶμαι, τί πλούτη ἔχω ἀπὸ πρόβατα κι' ἀπὸ χιονάτο γάλα. Χίλιες ἀμνάδες στὰ βουνὰ τῆς Σικελίας βοσκᾶνε, γάλα νωπὸ δὲ λείπει μου χειμῶνα καλοκαίρι. Ὅσα ὁ Διρκαιὸς Ἀμφίωνα, τὰ βῶδια σαλαγώντας

ἐπάνω στὸν Ἀράκυνθο, τραγοῦδαε, τραγοῦδάω.

Κι' οὐτ' εἶμαι τόσον ἄσκημος· πρὸ ὀλίγου τὴ μορφή μου εἶδα στὸν ἤρεμο γιὰλὸ, κι' ἂν δὲν πλανᾷ ὁ καθρέφτης ποτὲ κ' ἐσὺ κι' ἂν ἔκρινες, τὸ Δάφνη θὰ νικοῦσα».

«ὦ, ἂν ἤθελες ἀντάμα μου νὰ μὲνης στὰ χωράφια, στίς κατοικιὲς τίς ταπεινὲς, νὰ κυνηγᾷς τὰ ἐλάφια, νὰ σαλαγᾷς τὰ γίδια σου στὸ πράσινο χορτάρι! Μ' ἐμὲ σὰν ψάλεις στίς βοσκὲς θὰ μοιάζεις μὲ τὸν Πάνα, τὸν Πάνα, πρῶτος μὲ κερὶ νὰ σμίγουν τὰ καλάμια ποῦ δίδαξε, καὶ ποῦ ὅμοια ἄρνια καὶ πιστικούς φυλάει. Καὶ μὴ βαραίνεις ἂν τριφτεῖ τ' ἀχείλι ἀπ' τὸ καλάμι ὡς ποῦ νὰ μάθει αὐτὸ καὶ τί δὲν ἔκαμε ὁ Ἀμίντας; Μ' ἐφτὰ καλάμια διάφορα σμιγμένη ἔχω φλογέρα, ποῦ κάποτε τὴ χάρισε σ' ἐμένα ὁ Δαμοσῆνης, κ' εἶπε πεθαίνοντας σ' ἐμὲ: «Διάδοχον ἔχει ἐσένα». ἔτο' εἶπε, καὶ μοῦ φτόνεσεν ὁ κούριακος ὁ Ἀμίντας. Καὶ δυὸ ζαρκάδια πῶπιασα σὲ τρομερὴ κοιλίδα, πῶχουν ἀκόμη κουκιστὸ τὸ τρίχωμά τους μ' ἄσπρο, καὶ τὰ μαστάρια στίβουνε καθένα μιᾶς ἀμνάδας, τάχω γιὰ σέ. Τώρα καιρὸ τὰ θέλει ἢ Θεστυλίδα, καὶ θὰ τὰ πάρει, ἀφοῦ γιὰ σέ τὰ δῶρα μου βρωιάει».

«Ἔλα, ἀγοράκι μου ὁμορφο, νάτο, καλάθια κρίνα γιὰ σένα οἱ νύμφες φέρουνε, κ' ἢ κάτιστρα ναῖδι βιολέτες ἄσπρες κόβει καὶ κορφένιες παπαροῦνες, νάγκισσο κι' ἄνθι ἀπ' ἀνήθου εὐωδιακὸ συσμίγει, κ' ἔπειτα πλέκει μὲ γατζιές καὶ μ' ἄλλα ὄρια χροιάου, τὰ κρόκινα χρυσάνθεμα, τίς τρυφερὲς μερτοῦλες. Κ' ἐγὼ θὰ μίσω κάτσανα καὶ χνουδωτὰ κυδῶνια, ἢ Ἀμαρυλλίδ' μου πολὺ ποῦ τὰ θελε, κι' ἀκόμη κερόχρωμα δαμίσκηνα, κι' ὅλα γιὰ σένα θᾶνα. Κι' ὦ δάφνη ἐσέ, κ' ἐσέ μυρτιά γειτονική θὰ κόψω καὶ θὰ σᾶς βάλω εἶσαι, ποῦ νὰ σμίγει ἢ τερπὴν εὐωδιά σας».

«Χωριάτης εἶσαι, Κόρυδε κι' ὁ Ἀλέξης δὲν προσέχει στὰ δῶρα σου, μήτε μ' αὐτὰ παραμεριέτ' ὁ Γόλας».

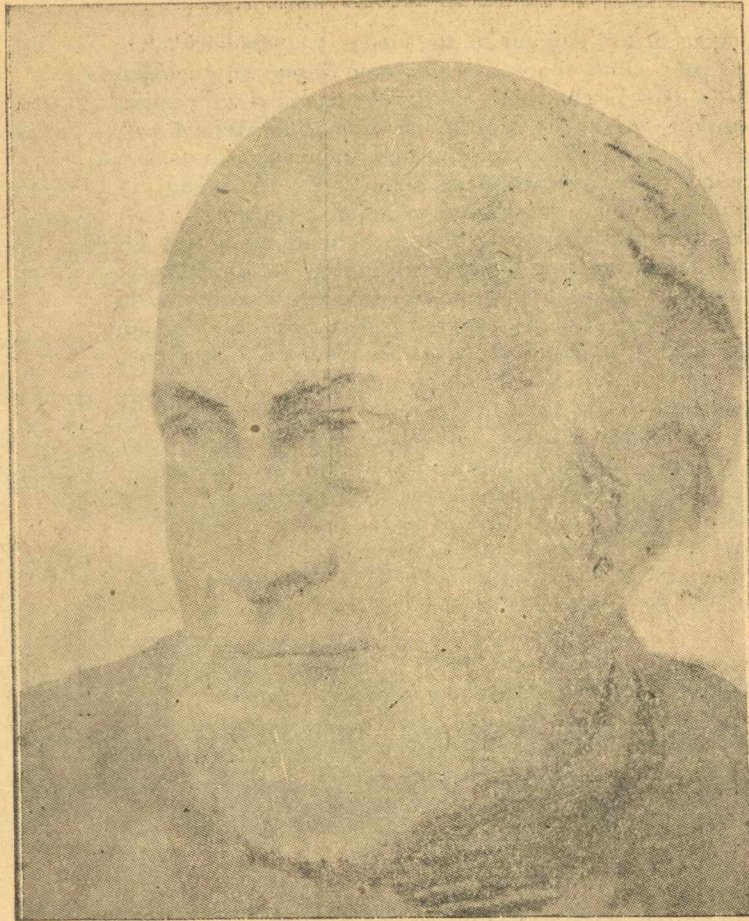
«Ἄλι μου, ἀλί καὶ τί ἔλαμα; Σι' ἄνθια νοτιά ἔχω ρίξει, καὶ στίς πηγὲς τίς καθαρὲς γουρούνια, ἀπελπισμένους». «Τρελλέ, ποιὸν φεύγεις; Στίς βοσκὲς μένουν θεοί, κ' ὁ Πάρης, τοῦ Πριάμου ὁ γιός, ἔμεν' ἐκεῖ στὰ κάστρα, ποῦ σηκώνει, ἄς κάθεται ἢ Ἀθηνᾶ, οἱ βοσκὲς πὺ ἀπ' ὅλα ἄς μᾶς ἀρέσουν».

«Τ' ἄγριο λιοντάρι κυνηγᾷ τὸ λύκο, ὁ λύκος γίδα, ἢ ἄσωτη γίδα κυνηγᾷ τὸ ἀνθάτο τὸ τριφύλλι, ἢ ἐσένα Ἀλέξη ὁ Κόρυδος: καθέναν σέρνει ὁ πόθος».

«Κοίτα, τ' ἀλέτρια ἀπ' τὸ λαιμὸ τῶν ταύρων κρεμαστὰ ἔναι κι' ὁ ἥλιος βασιλεύοντας διπλοὺς τοὺς ἴσκιους κάνει, μὰ ἐμὲ μὲ καίει ὁ ἔρωτας: γι' αὐτὸν ποιὸ μέτρο ὑπάρχει»;

«Κόρυδε, Κόρυδε, ἄμοιρε ποιά τρέλλα σ' ἔχει πιάσει; Μισόκλαδο τ' ἀμπέλι σου στὸ φτελιὰ κάτω μένει, κ' ἐσὺ τί ἄλλο πὺ καλὸ κοὶ χρειαστὸ ἔχεις τάχα, παρὰ νὰ πλέκεις λυγερὲς βεργοῦλες καὶ σκοινάρια. Κι' ἂν τόσο σὲ συχαίνεται, θὰ βρεῖς καινούριο Ἀλέξη».

Μεταφραστὴς ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Α. ΜΠΟΥΡΝΤΕΛΛ

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

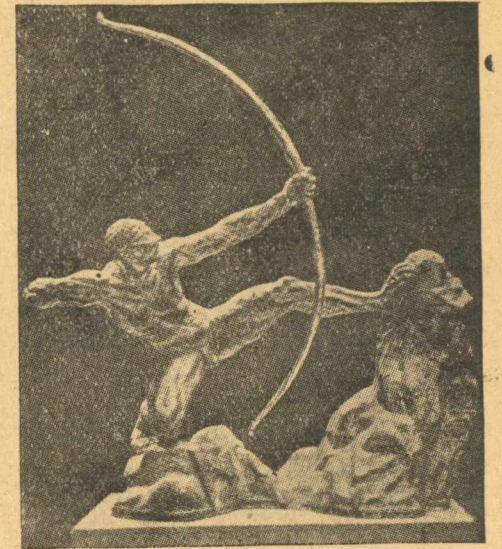
Ο ΓΛΥΠΤΗΣ ΜΠΟΥΡΝΤΕΛΛ

Ένας χρόνος συμπληρώθηκε από την ημέρα του θανάτου του μεγάλου γλύπτου Α. Μπουρντέλλ. Ο έπικος γέρος με την γλυκιά κι' επιβλητική μορφή, την άρχαϊκά στεφανωμένη από τα άσπρα γένηα, υπόκλυψε πέρυσι τέτοιον καιρό στην αρρώστεια που είχε υποκλάψει τη ζωή του από τα νεανικά χρόνια της. Μιά υπερβολική εργατικότητα, συνδυασμένη με πνευματική υπερένταση εξαιρετική

και που στα πρώτα της βήματα είχε παλέψει ενάντια στην πιο σκληρή στέρωση των μέσων της ζωής, έστάθηκε ή άφορητή της αρρώστειας που κλόνησε και τάραξε πάντα την δλύμνια γαλήνη της ζωής του. Ο κατατρεγμός των μικρών και στενόκαρδων ανθρώπων που πολεμούν τους γίγαντες όχι με το θάρρος της ανύπαρχτης ατομικότητάς τους αλλά με την δειλή αὐθάδεια του αριθμού τους,

εστάθηκε ο δεύτερος εφιάλτης του βίου του. Μά κείνος έπεσε, και πέφτοντας κατήγαγε την μεγαλύτερη νίκη ενάντια σε όλους τους αντιπάλους του, τη νίκη που δεν είχε σημειώσει ζωντανός. Ένίκησε την εφημερότητα και μπήκε στην άθανασία.

Σαν άτομο στην ιστορία της τέχνης των νεωτέρων χρόνων, ο Μπουρντέλλ, στέκεται ο άναστηλωτής της άρχαϊκής παράδοσης—που για τόσους αιώνες ήταν σβυσμένη—της μνημειώδους γλυπτικής. Γνήσιος μαθητής των πρώτων Έλλήνων καλλιτεχνών της προϊστορίας και της έπικης τους πνοής κληρονόμος, κατορθώνει και συλλαμβάνει με την ρωμαλέα σκέψη του το μυστηριώδες μυστικό της επιβλητικότητάς τους. Πλάϊ στην λεπτή τέχνη των λεπτομερειών και της ψυχολογίας του άρροσώπου υψώνει την κολοσσιαία θρησκεία του έπικου μεγαλείου που έμπνέει ένα μνημείο—συνδυασμός άρχιτεκτονικής και γλυπτικής στενά συνυφασμένων σε ομαδική προσπάθεια άλ-

Α. ΜΠΟΥΡΝΤΕΛΛ

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΤΟΞΟΤΗΣ

ληλοβοηθείας—με την υπεράνθρωπή του άνάταση προς το όμεγα της Μεγάλης τέχνης, το Σύμβολο. Από την έποψη της υποκειμενικής άπόδοσης των προσώπων, στα μικρότερα του έργα, στέκεται προχωρημένος μεν καλλιτέχνης αλλά ίσως όχι όλότελα άπαλλαγμένος από την μοιραία επίδραση του Ροντέν, του εφιάλτη της καλλιτεχνικής του ζωής. Η προτομή του Άνατόλ Φράνς, το θεσπέσιο έκείνο κεφάλι του Μπετόβεν, είναι τα έργα ένός μεγάλου ταλέντου βέβαια αλλά που βρίσκεται κάτω από την τυραννική προστασία ένός μεγάλου οδηγητή. Μόνο στον «Ήρακλή τοξότη», το περίφημο έργο που του δίνει τον πρώτο θρίαμβο, ή δυνατή προσωπικότητα του Μπουρντέλλ ξεσπάζει με όρμη ή άχαλίνωτη, για να συνεχίσει το σταθερό της ανέβασμα προς την οριστική έπιβολή που σημειώνεται με την διακόσμηση των μετωπών του Θεάτρου των Ήλυσίων Πεδίων.

Στο «Σαλόν» του 1909 είνε που εκτίθεται ο «Ήρακλής τοξότης». Τί θόρυβος άνάμεσα στους κριτικούς, τί έξέγερση ενάντια στον τολμηρό ως την αὐθάδεια

Α. ΜΠΟΥΡΝΤΕΛΛ

Ο ΑΠΟΛΛΩΝ ΤΟΞΟΤΗΣ

αὐτὸν πρωτοπόρο!.. Ὁ «Ἡρακλῆς» προσέβαλε τοὺς βασικοὺς κανόνες τῆς γνώσεως τότε γλυπτικῆς. Ἡ τόσο παράτολμη στάση του, μὲ τὸ πόδι τεντωμένο στὸ βράχο, τὸ σῶμα συμμαζεμένο στὸ δεξί, ἀνατρέπει τοὺς κανόνες τῆς ἰσορροπίας· ὅμως, τὸ ἔργο ἀναγνωρίζεται γρήγορα γιὰ ἀριστούργημα.

Στὸ ἔργο τοῦ Μπουρντέλλ οἱ μανιῶδεις ἀναζητητές τῶν «ἐπιδράσεων» καὶ τῶν «σχολῶν», θέλουν νὰ βροῦν τὴ συγγένεια μὲ τοὺς «πρωιτίφ» τῆς ἀρχαϊκῆς Ἑλλάδος ἢ μὲ τὴν τέχνη τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων τοῦ προϊστορικοῦ πο-

λιτισμοῦ. Ἡ μόνη ἴσως συγγένεια ποὺ ὑπάρχει εἶνε ὅχι ἡ προερχομένη ἀπὸ στενὴ μίμηση ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ βασικὴ σύμπτωση ἀντιλήψεων καὶ ἀπόψεων τῆς τέχνης αὐτοῦ καὶ ἐκείνων. Ἔχει στὸν ἐγκέφαλό του τὴν ρωμαλέα τους σκέψη, εἶνε ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἐπικός. Αὐτὸ εἶνε ὅλο. Φέρνει ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς πατρίδας του καὶ τὴν γεννιὰ τῶν βουνίστων του προγόνων τὴν γεμάτη ὑγεία καὶ ἀλκή ψυχῆ του. Καὶ ἡ συγγένειά του μὲ τὸν μεγάλο ἀρχαϊκὸ πολιτισμὸ τὸν τιμᾷ ἀντὶ νὰ τὸν υποβιβάζει.

Η ΔΑΣΚΑΛΑ

Πόσες φορές ἀποτραβιέται μονάχη πέρα ἀπ' τὰ παιδιά καὶ πικραμένη σύλλογιέται ὅσα τῆς σφίγγουν τὴ καρδιά ὦ τὰ χρυσὰ ποὺ ἐφύγαν νιάτα μ' ὄνειρα πόσα ἦσαν γεμάτα!

Προβιβασμός, ὑποτροφία, κάποια τῆς τύχης ἀλλαγὴ δυὸ τρία χρόνια ὑπηρεσία κι' ἕνας λεβέντης μιὰν ἀγγὴ ποὺ θὰ τὴν κλειοῦσε ἀρχόντισσά του στὸ σπίτι του καὶ στὴν καρδιά του

Μὰ ἔταν φτωχὸ τὸ σπίτι τῆς καὶ καρτεροῦσαν νὰ θραφοῦν γονιοὶ κι' ἀδέρφια ἀπ' τὸ μιστὸ τῆς καὶ χρέη παλῆνὰ νὰ πληρωθοῦν κι' αὐτὸς μικρὸς δὲν ἐξαρκοῦσε κι' ὅλο πὶδὸ μπρὸς τὸν ἐξοφλοῦσε.

Ἔχει σβυστεῖ στὸ πρόσωπό της κάθε τῆς νιότης ὠμορφιά· κι' ὅσα διδάσκει στὸ σχολεῖο της δὲν τὰ πιστεύει ἐκείνη πιά. κι' ὅλο καὶ γίνεται ἡ δασκάλα πὶδὸ νευρική καὶ πὶδὸ ἀσπρομάλλα.

Ἄλλες μαθήτριες παντρευτήκαν, ἄλλες, παιδάκια, ἐγίναν νιές ἀπὸ τὴ μνήμη της σβυστήκαν πόσες ἐδίδαξε γενιές· στὴ νιότη τους π' ἀνθεῖ καὶ δένει μετράει τὰ χρόνια τῆς θλιμμένης

Κι' ὅμως στὴν ἔδρα της ἐκείνη γιὰ λευτεριά, γιὰ δικαιοσύνη διδάσκει πάντα καὶ κηρύττει μὲ ραγισμένη τὴ φωνή· π' ὅλο καὶ βγαίνει πὶδὸ βραχνὴ ἀπὸ τὸ χρόνιο φαρνγγίτη.

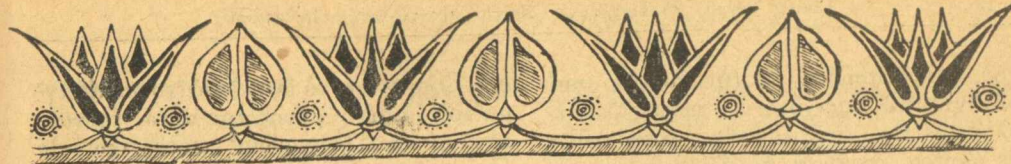
ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΜΕΣΑ ΣΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΙΣ ΧΑΡΕΣ ...

Μέσα στοῦ κόσμου τίς χαρὲς ἐστὶ τί θέλεις, τί ζητᾷς;
Τὶ κνηγᾷς ἐπίμονα μ' ἀνώφελα τὴ λήθη;
Γιατὶ μὲ γέλοιο ψεύτικο τὸν ἑαυτὸ σου ν' ἀπατᾷς
ἀφοῦ γιὰ πάντα μέσα σου κάθε χαρὰ ἐκοιμήθη;

Μὴν ταπεινώνεσαι ἄδικα λέγοντας: κάποτε θὰ βρῶ
τὸ ἀραξοβόλι τὸ γλυκὸ τῆς ἡρεμῆς γαλήνης.
Μάθε νὰ φέρνεις σιωπηλὰ τοῦ μαρτυρίου σου τὸ σταυρὸ
καὶ τοῦ καημοῦ τὴν ἡδονὴν περήφανα νὰ πίνεις.

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΕΛΛΟΥ ΑΓΡΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ὅχτὼ μέρες ἀφοῦ δημοσιεύθηκε τὸ ἄρθρο μου «Καμπύσης Γιάννης» στὴ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ» εὗρισκα τριάντα σχεδὸν σελίδες γραμμένες γύρω στ' ὄνομά του ἀπὸ τὸν κ. Γιάννη Ἀποστολάκη, στὸ περιοδικὸ «Κριτικὴ καὶ Ποίηση». Φυσικά, τὸ περισσότερο μέρος τῆς μελέτης ἦταν «ἐξ ἀφορμῆς» τοῦ Καμπύση: στὸ ταξίδι του πρὸς τὴ Γερμανία, ὁ κριτικὸς ἐβλεπε τὸν αἰώνιο «δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκὸν», τὴν ἐπιστροφή πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας, τὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας, καὶ ὅποιος ἐδιάβασε τὰ βιβλία καὶ τ' ἄρθρα τοῦ κ. Ἀποστολάκη ξέρεי πόσον ἀγαπᾷ νὰ τοὺς προτάσσει τέτοιες εἰσαγωγές· ἀπομέναν ὅμως πάντα ἀρκετὰ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν λογοτέχνη, καὶ βέβαια λυπήθηκα πολὺ νὰ τὰ βρῶ τόσο ἀργά, τόσο ἀπὸ μιὰν ἀποψη ἀνώφελα.

Τὸ ἴδιο πράγμα, μὲ ὀλιγώτερη ὅμως σημασία, μοῦ ἔτυχε καὶ μὲ τὸ ἄρθρο τοῦ Καρκαβίτσα. Ἀφοῦ ἔστειλα πιά τὰ χειρόγραφα, κατ' εὐθειαν σχεδὸν στὸ τυπογραφεῖο, εὗρηκα μέσα στὸ λιγὸζωο περιοδικὸ ἢ «Διάλεξις» τοῦ 1928-1929 μιὰ διάλεξη πολὺ καλὴ, ἀπολύτως εὐσυνείδητη, μὲ τὸ μοναδικὸ ποίημα τοῦ συγγραφέως: «Ἀργησες, ἄστρο, νὰ φανῆς».

Εἶναι περίεργο πὼς ἤμπορεῖ νὰ νοεῖται σ' ἕναν τόπο κριτικῆ, —καὶ μάλιστα τόσο ἐκτεταμένη, καθὼς στὴν Ἑλλάδα τὴν τελευταία δεκαετία, —χωρὶς ἐν' ἀπαραίτητο, στοιχειῶδες συμπλήρωμα: τὴ βιβλιογραφία. Δὲν τὴν ἐσκέφθηκα κανεὶς, κανεὶς δὲν τὴν ἐνόμισε πὼς εἶναι χρέος του, κανεὶς δὲν εὗρηκε πὼς κέρφει στὸ μερίδιό του. Ἔτσι, ἢ νεοελληνικῆ κριτικῆ

μένει χωρὶς συνέχεια, χωρὶς παράδοση. Μπορεῖ κανεὶς νὰ γράφει ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν ξαναγραφεῖ, —καὶ ἴσως καλύτερα κι' ἀρμοδιώτερα, — ἢ μπορεῖ κανεὶς ν' ἀγνοεῖ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν ξαναγραφεῖ, φωτίζοντας, ἀναλύοντας, ἐξηγώντας... Ἀντιθέτως, ἕνας εὐσυνείδητος κριτικὸς, θέλοντας νὰ ἐτοιμάσει κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀπλήν ἐντυπωσιολογία, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προστρέξει στὴ μνήμη του καὶ στὴ μνήμη τῶν πρεσβυτέρων, —καὶ νὰ σταματήσει ἐκεῖ ὀριστικῶς.

Ἄν ὑπῆρχαν περιοδικὰ μακρόβια, κ' ἐξ ἄλλου τρόπον τινὰ καθιερωμένα, τὸ πράγμα θὰ ἦταν θεωρητικῶς κατορθωτό: θὰ χρειαζόταν μόνο κάποιος ἀποφασιστικὸς καὶ χαρούμενος κόπος. Ποιὰ εἶναι ὁμως τὰ μακρόβια ἐκεῖνα Ἑλληνικὰ περιοδικὰ, ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς τὸν «Νουμᾶ», τὴ «Διάπλαση», τὴν «Εἰκονογραφημένη Ἑστία» τὰ «Παναθηναῖα»; Καὶ ἀπὸ τ' ἄλλα, τὰ λιγὸζωα, ποιὰ εἶναι τὰ ἀναγνωρισμένα, τὰ πασίγνωστα; Ἐγραψα καὶ ἄλλοτε πὼς σ' ἕνα τεῦχος τῆς «Νέας Τέχνης», (ποὺ δὲν ὑπάρχει οὔτε στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη ὀλόκληρη), εἶν' ἕνα κριτικώτατο σύντομο ἄρθρο τοῦ κ. Γρουπάρη γιὰ τὴν ποίηση τοῦ Καβάφη.

Ἀκόμη περισσότερη σύγχιση καὶ ἀταξία ἔφεραν οἱ ἐφημερίδες, καθιερόνοντας, τὰ τελευταῖα χρόνια, «φιλολογικῆς στήλης»: ἐγίνε ἴσως ἀπὸ καλὴ θέληση, ἀλλὰ τ' ἀπώτερα ἀποτελέσματά του παρουσιάζονται βλαβερὰ στὸ ἄμορφο καὶ ἀτακτοποίητο βιβλιογραφικὸ ὕλικὸ προστίθεται ἔτσι ὄγκος δεκαπλάσιος, καὶ καθόλου ἀξιοκαταφρόνητος, γιὰτὶ ἢ φιλοδοξία τῆς μεγάλης κυκλοφορίας, τοῦ μεγάλου κοι-

νοῦ, συνδυασμένη με τὴν ἀμοιβὴ πού δύνονται νὰ παρέχουν οἱ ἐφημερίδες, ἐπλούτισε τὶς «φιλολογικὲς» τοὺς στήλες με ἄρθρα ἀληθινὰ πολῦτιμα καὶ σὲ μεγάλο ἀριθμό.

Ἡ ἀπειρία λοιπὸν τῶν φιλολογικῶν περιοδικῶν καὶ ἡ σύντομη ἐξαφάνισή τους ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα καὶ τὶς βιβλιοθήκες, μαζί με τὸν ἀξεπέραστον ὄγκο τῶν ἐφημερίδων, εἶναι πράγματα πού ὑπερβαίνουν κάθε κριτικὴν εὐσυνειδησία. Τίποτε δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνεαι, ἂν δὲν ἀποφασισθεῖ ἡ ἔκδοσις μηνιαίου ἢ διμηνιαίου «Βιβλιογραφικοῦ Δελτίου τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας.»

Δὲν πρόκειται βέβαια νὰ γίνεαι ἓνα δελτίο «φιλολογικόν»· δὲν πρόκειται δηλαδὴ τὸ πρόγραμμά του νὰ ἔχει ἰδεώδες τὸν ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερον ἀριθμό. Τέτοια ἐργασία εἶναι ἀνέφικτη. Ἀκούω πὼς ἐψηφίσθηκε νόμος ν' ἀναλάβει τὸ Πανεπιστήμιον τὴν ἔκδοσις Γενικῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας. Τὸ πῶς καὶ τὸ πότε δὲν εἶναι γνωστό, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι, ὡς νὰ φθάσει π.χ. ἕως τὸ Σίγμα—Σολωμὸς—ἢ ἕως τὸ Ταυ—Τραγοῦδι, Δημοτικόν—ἢ φιλολογικῆς μας γενεᾶς θ' ἀνήκει πιά σ' ἓνα θλιβερό παρελθόν.

Εἶναι γιὰ πολλοὺς λόγους περιττὸ καὶ μάλιστα βλαβερό καὶ ἡ πραγματοποίησις τοῦ «Δελτίου» νὰ ζητηθεῖ, ἀπὸ τώρα, ἀπὸ τὸ Κράτος, ὡσὰν ἓνα ἐπεῖγον καὶ ἄμεσα χρήσιμο μέρος τοῦ βιβλιογραφικοῦ συνόλου. Παραδείγματος χάριν, νὰ γίνεαι ἓνα ὑπόμνημα, λογικὸ καὶ ἐντιμὸ νὰ πρωτοκολληθεῖ στὸ Ὑπουργεῖο νὰ γίνουσι ἔπειτα μερικὲς ἀκόμη ὑπομνήσεις τοῦ ὑπομνήματος, γιὰ ν᾿ ἀρθῆ ἡ σειρὰ του· ἔπειτα νὰ παρουσιαθεῖ τὸ Κράτος με τὸ τριπλὸν πλέγμα τῶν προσόντων—τυπικῶν καὶ πολιτικῶν,— τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ τῶν οικονομικῶν, καὶ νὰ ἐξετάσει τὴν πρότασιν καὶ ἐπὶ τέλος, με τὴν εὐτυχέστερον ὑπόθεσιν, νὰ ἰδρωθεῖ ἓνας ἐντελὼς ἀλλοιωμένος μηχανισμός, πού θᾶξει ἐν τῷ μεταξὺ ἐξατμίσει τὸν ἐνθουσιασμό, τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἀνιδιοτέλειαν τῆς πρωτοβουλίας.

Ἄλλ' ἐνῶ ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶς παρουσιάζεται ἓνα τέτοιο μελαγχολικὸ μοιραῖο, ἀπὸ

τὴν ἄλλην στέκει τὸ ὑψηλὸ ἐκεῖνο παράδειγμα τοῦ Πολίτη· μόνος του αὐτὸς ἐσύναξε τὰ Δημοτικὰ Τραγοῦδια· μόνος του τὶς Παροιμίας· μόνος του τὶς Παραδόσεις· μόνος του ἴδρυσεν τὴ «Λογογραφία»· μόνος του τὴ Βιβλιογραφία μιᾶς Ἑλληνικῆς δεκαετίας. Ὑστερα ἀπὸ λίγα χρόνια καὶ τ' ὄνομα τοῦ κ. Βλαχογιάννη θὰ σταθεῖ ἴσως στὴν ἴδια θέσιν. Ὅσοι θέλουν ἄς τὸ ἀμφισβητοῦν, ὅμως τὰ πρόσωπα εἶναι οἱ δημιουργοὶ τῆς ἱστορίας καὶ στὴν περὶπτωσή μας, τὰ πρόσωπα ἀρκοῦν νὰ εἶναι οἱ δημιουργοὶ τῆς βιβλιογραφικῆς ἱστορίας.

Καὶ πάλι, δὲν πρόκειται, καθὼς λέμε, νὰ συγκεντρωθεῖ ὁλόκληρος ὁ ἀριθμὸς τῶν νεοελληνικῶν δοκιμῶν καὶ κριτικῶν. Θὰ συγκεντρωθοῦν τ' ἀξιολογώτερα, τὰ σοβαρώτερα, μ' ἓνα μέσον κριτικὸν ὄρο, ἐν πρώτοις ἀντικειμενικόν, καὶ ἔπειτα, ὑποβιβασμένον ἀρχετὰ. Ἀπὸ τὴν βιβλιογραφία τοῦ Σολωμοῦ δὲν θὰ παραλειφθεῖ βέβαια οὔτε «Ἡ Ποίησις στὴ Ζωὴ μας» τοῦ κ. Ἀποστολάκη, οὔτε ὁ «Σολωμὸς χωρὶς μεταφυσικὴ» τοῦ κ. Βάρναλη. Θὰ παραλειφθοῦν ὅμως καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ ἀπύψεις τὰ σημειώματα τὰ τριτεύοντα, τὰ ἐντελῶς ἑτερόφωτα, τ' ἀπρόσωπα, τὰ νόθα. Ἀπὸ τὴν βιβλιογραφία τοῦ Κάλβου δὲν ἤμποροῦν νὰ λείψουν τὰ Πρῶτα Κριτικά τοῦ Παλαμά, ὅπου «τὴ Ἑλληνικώτερο, —λέγει ὁ ποιητής, με μιᾶν ἀντίληψιν ἰσχυρῆς πρωτοτυπίας,— τὴν εὐπροσάρμοστο με τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ 21, παρὰ νὰ ὑμνηθεῖ ἀπὸ τὶς ἀρχαιοπρεπεῖς αὐτῆς ᾠδῆς, με τὸ νόημα τῆς συνεχείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἠρωϊσμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ; Καὶ ἀπὸ τὴν βιβλιογραφία τοῦ Βουτυρά πῶς νὰ παραληφθεῖ τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Ξενοπούλου στὸν «Νουμᾶ» τοῦ 1919, με τὴ «θέσιν» ὅτι ἡ ποίησις εἶναι τὸ στοιχεῖο πού ἐνοποιεῖ καὶ ἐξυψώνει τὸ ἄνισον, ἄταχον καὶ τεχνικῶς ἀναρχικὸ αὐτὸ ἔργον;

Ἔχω ἀκόμη τὴ γνώμη ὅτι, γιὰ πολλοὺς λόγους, τὸ «Δελτίον» πρέπει νὰ ἀναλάβουν κυρίως ἀπὸ τὶς ἑλληνίδες πού γράφουν. Ὑπάρχουν τοὐλάχιστον δύο ἢ τρεῖς πού θὰ ἦταν στὸ ὕψος τέτοιας ἐργασίας. Ξεύρουν καὶ τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν

ἀνάγκη τῆς Μεθόδου, καὶ ἔχουν ὅλες τὴν πείρα νὰ καταστρώσουν τὸ σχέδιον καὶ νὰ τὸ ἀκολουθήσουν. Ἔχουν ὅμως καὶ ἄλλα προσόντα, ἐκτὸς ἀπὸ μιᾶν ἐργασίαν στρωτὴ καθαρή, μεθοδικὴ καὶ καλοπροαίρετη· πρῶτα-πρῶτα μιᾶ μυστικοπαθῆ ἀμίλλα, σιωπηλὴ καὶ εὐγενικὴ, ὅχι μόνον ἀναμεταξὺ τους, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων ἀπέναντι στὸ ἄλλο φύλον· ἔπειτα, ἀφοσιώνονται περισσότερο καιρὸ σ' ὅτι καταπιαστοῦν, ὅμως ἀφοῦ τακτοποιήσουν πρῶτα τὶς βιωτικὰς τοὺς ὑποθέσεις· ἔπειτα, ἔχουν ἀναπτυγμένη προδιάθεσιν εὐνοϊκὴν γιὰ ὅτι, στὸ βάθος εἶναι καθαρὴ ἀνιδιοτέλεια καὶ ἰδέα τέλος, ἔχουν περισσότερο διαθέσιμο καιρὸ, ἀλλὰ καὶ περισσότερο ἰλικιὰ μέσα οἱ ἑλληνίδες πού γράφουν. Καὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖον εἶναι πολὺ σημαντικό.

Ἡ ἐργασία τῶν ἀνδρῶν, ἡ καθαρὰ φιλολογικὴ, εἶναι μοιραῖον νὰ στέκει ἰκόμα πάρεργον, λαθραία καὶ διεσπασμένη καὶ φειδαλεόντων, βέβαια, με τὸ δίκιον τους, τὰ ὀλίγα περιθώρια πού ἀφήνει διαθέσιμα ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία,—ἡ μόνη πού παρέχει γι' αὐτοὺς δικαιώματα ζωῆς. Οἱ κυρίως ὅμως δὲν ἔχουν ἄλλη ἀπασχόλησιν, καὶ μποροῦν μ' ἐλάχιστη θυσίαν νὰ προσφέρουν κάτι ἀπολύτως σοβαρὸν καὶ ἀναγκαῖον, καὶ ἐπὶ τέλος κάτι πού ἐπιβάλλεται καὶ στὴν ἀξιοπρέπειάν τους ὡς κριτικῶν.

Ὅσο γιὰ τὰ ἔξοδα, δὲν φαντάζομαι νὰ εἶναι τεράστια. Οἱ τυπογράφοι εἶναι τόσο πολλοὶ στὴν Ἀθῆνα, ὥστε νὰ ὑπάρχει κρίσις ἀνάμεσά τους· καὶ τὸ καλύτερον κατάστημα θὰ δεχόταν, φαντάζομαι, με σημαντικὴν ἐκπτώσιν παρόμοιαν ἐργασίαν φερέγγυα τακτικῆ, καὶ παρατεταμένη. Φυσικὰ, στίς διαπραγματεύσεις πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ ὄρια: τὰ δειγματολόγια τῶν στοιχείων πρέπει νὰ ἐξεταστοῦν με σχολαστικὴ λεπτολογία,—ἡ ποικιλία τους, τὸ στυλ τους, ἡ καθαρότητα καὶ ἡ ἀκεραιότητά τους. Τὸ περιοδικὸν θὰ χρησιμοποιοῖ, κατὰ κανόνα, πέντε ἢ ἕξι εἰδῶν τοῦλάχιστον, πεζὰ καὶ κεφαλαῖα. Ἀλλὰ καὶ τέτοιου ρυθμοῦ, πού νὰ συμβιβάζεται με τὴν λιτὴν καλαισθησίαν παρόμοιας ἐργασίας καὶ με τὴν ὀπτικὴν τῆς ὁμοιομορφίας. Τὰ δοκίμια, πού εἶναι γνωστὸ πόσο μι-

σοῦνται ἀπὸ τοὺς τυπογράφους, πρέπει νὰ διορθῶνται ἀπὸ εἰδικὸ διορθωτὴ, καὶ νὰ ἐπιθεωροῦνται καὶ δυὸ, καὶ τρεῖς φορές. Καὶ τὸ χαρτὶ τῆς ἐκτυπώσεως πρέπει νὰ εἶναι ἐπίσης ἀνώτερον ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρόστυχο «μάτ», πού σὲ τεράστια κλίμακα χρησιμοποιεῖται σήμερον, καὶ πού δὲν θ' ἀνθέξει ὕστερ' ἀπὸ μιὰ εἰκοσαετία.

Εἶναι γνωστὸ, πόση ψυχικὴ δυσθυμία, πόση δυστυχία φέρνει στὸν ἄνθρωπον μιὰ κακοτυπωμένη σελίδα. Ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ μας ζωὴ εἶναι, πάντα, μιὰ ἀκαταστασία—μιὰ ἀφρημένη ἀκαταστασία,—καὶ τὸ πρῶτον πού ζητᾶ στὸν ἕξω κόσμον, εἶναι ἓνα παράδειγμα συμμετρίας, διαύγειας καὶ τάξεως. Ἡ τυπογραφικὴ πλάκα, ἀποτυπωμένη στὸ χαρτὶ,—αὐτὸ τὸ τεχνητὸ σύνολον πού ἀποτυπώνεται σὰν ἀνάγλυφον,—εἶναι μιὰ πρώτη εἰσὸς τάξεως καὶ λογικῆς ἀκόμης· οἱ ἴδιες μας οἱ σκέψεις, πού μᾶς παρουσιάζονται στὰ χειρόγραφα σὰν ἓνας θλιβερός καὶ ἄφτερος συρφετός, τυπωμένες πέρνουσι ὀριστατικὴ μορφή, πού προδιαθέτει τὴ σκέψιν εὐνοϊκὰ καὶ γιὰ τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου. Καὶ ἐδῶθε ἡ ἀπογοήτευσις, ὅταν, ἀντιστρόφως, βρεθοῦμε ἐμπρὸς σὲ μιᾶν ἀνώμαλην καὶ ἀνομοιόμορφον ἐμφάνισιν τυπογραφικὴν. Αὐτὰ ὅλα, γιὰ τ' ἄλλα βιβλία· εἶναι ὅμως δέκα φορές σπουδαιότερα, ὅταν ἀκριβῶς πρόκειται ἡ τάξις τοῦ περιεχομένου νὰ ἐκφρασθεῖ με μιᾶν ἀπόλυτην τάξιν μορφῆς,—ὅταν πρόκειται γιὰ κάτι πού εἶναι ἀκέραιον ἢ πραγματοποίησις ἐνός συστήματος, μιᾶς διατάξεως πραγμάτων, ὅπως εἶναι τὸ Βιβλιογραφικὸν Δελτίον.

Ἀλλὰ μήπως ὅλ' αὐτὰ ἔξοδα δὲν θὰ καλυφθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν διάδοσίν του; Συνδρομητῆς καὶ ἀγοραστῆς φαντάζομαι πὼς θὰ εἶναι τόσοι, ὥστε νὰ μὴν ἀφήνουσι ἑλλειμμα, παρὰ πολὺ μικρό.

Εἶναι τόσο λογικὸ, τόσο αὐτονόητον νὰ παρακολουθεῖ κανεὶς τὴ λέγειν καὶ γράφεται γύρω του, ν' ἀποχτᾶ ἓναν ὁδηγὸν γιὰ τὶς μελέτες του καὶ τὶς κριτικὰς του, νὰποθησανοῖζει γιὰ πάντα ἓνα κλειδί πού θὰ ἔχει πάντα πέρασιν! Ὡς ἐκ περισσοῦ ὅμως, τὸ «Δελτίον» θὰ ἐφαρμόσει καὶ ἓνα ἄλλο μέτρο, τοῦ ὁποίου τὴν πῶν ταπεινὴ

μορφῇ συχνὰ εἶδαμε τὰ τελευταῖα χρόνια, σὲ πολλῶν εἰδῶν ἑλληνικὰ ἔντυπα.

Φυσικά, τὸν πλοῦτο τῶν πληροφοριῶν πού χρειάζονται, δὲν θὰ τὸν συγκεντρώσει μόνη τῆς ἡ διευθύντρια. Θὰ ἐργάζεται βέβαια κ' ἡ ἴδια πάνω στὴ βιβλιοθήκη τῆς καὶ στὰ ἔντυπα πού θὰ τῆς πέφτουν στὰ χέρια. Γιὰ τὰ ἐννεληντα ὅμως ἑκατοστὰ τοῦ Δελτίου θὰ καλέσει νὰ τὴ βοηθήσουν ὅλοι! Πρῶτα-πρῶτα, οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς, οἱ ποιηταί, οἱ λόγιοι ἔπειτα, οἱ κριτικοὶ καὶ οἱ «βιβλιοκρίται» ἔπειτα, οἱ βιβλιόφιλοι κ' οἱ φιλαναγνώσται κ' ἔπειτα, καθένας, πού θὰ ἦ θ ε λ ε ν ἄ ἰ δ ε ἰ τ ὄ ν ο μ α τ ο υ τ υ π ω μ ἔ ν ο σ τ ὸ Β ἰ β λ ι ο γ ρ α φ ι κ ὸ Δ ε λ τ ἴ ο καὶ πού θὰ ἦθελε —χωρὶς ἄλλο— νὰ συμβάλει στὴν ἀποστολὴ του. Δίπλα λοιπὸν σὲ κάθε πληροφορία, θὰ «χαραχθεῖ μὲ γράμματα κομπᾶ»-ὄχι «φιλέλλην»! (καὶ ὅμως κ' αὐτὸ θὰ μπορούσε ἀξιόλογα νὰ χαραχθῆ! καὶ μὲ πολλὴν ἀλήθεια), ἀλλὰ: ἀ π ο σ τ ο λ ε ὕ ς, κ' οἱ χιλιάδες νέοι, πού γράφουν ὄχι γιὰ ν' ἀγγίσουν τίς ἀπρόσιτες κορυφές, ἀλλὰ γιὰ νὰ στοιχήσουν σ' ἕνα «πρέπει» πού καθιερώθηκε καὶ πού ἀξίζει καὶ κοινωνικά, θ' ἀγοράζουν αὐτὸ τὸ φύλλο πού θὰ τοὺς πείθει ὅτι κάτι συνεισφέρουν, κ' ἴσως σπουδαιότερο, γιὰ πολλούς, —καὶ διαρκέστερο ἀπὸ τὴν ἀπλὴ δημιουργικὴ φιλολογία.

Ἡμποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι ὁλόκληρο τὸ διανοούμενο κοινὸ θὰ συμμετέχει στὴν κατάρτιση, στὴ συντήρηση καὶ στὰ ἔξοδα τοῦ περιοδικοῦ του. Ἡ ἐργασία τῆς διευθύντριας, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐκκλησίᾳ τῆς πρὸς τοὺς διανοομένους, πού θ' ἀναί ἀπλὴ καὶ πειστικὴ, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν καταγραφὴ τῶν προσωπικῶν τῆς πληροφοριῶν, θὰ περιορίζεται ὁλοένα σ' ἐσωτερικὴ, καθαρὰ διοικητικὴν ὑπηρεσία: νὰ καταρτίζει δελτία μὲ ὀνόματα καὶ τὴ βιβλιογραφία τους. Αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰ νὰ μὴν καταγράφονται, οὔτε νὰ δημοσιεῖονται δυὸ φορές οἱ ἴδιες βιβλιογραφίες.

Ὁλόκληρο τὸ σύνολο θὰ διαιρεθῆ σὲ τρεῖς μέρη: Π ρ ὶ ο σ ω π α, Κ ε ἰ μ ε ν α, Ζ η τ ἡ μ α τ α. Μιά τέτοια πρώτη διαί-

ρεση εἶναι ἀναπόφευκτη! Ἡμποροῦν νὰ ὑπάρξουν κ' ἄλλες, γενικότερες ἢ μερικότερες: π.χ. Παλαιότερα-Σύγχρονα. Ἄλλη: Ποίηση—Μυθιστόρημα—Διήγημα—Κριτικὴ—Μετάφρασις. Ἄλλὰ, γιὰ τὴν ἀρχὴ αὐτὰ εἶναι πολυτέλειες. Πολυτέλεια ἐπίσης κ' ἡ διάκριση τῶν πηγῶν σ' ἑ λ λ η ν ι κ ἔ ς ἢ ξ ἔ ν ε ς ἢ σέ: βιβλία αὐτοτελῆ καὶ μὴ, συνεργασίες σὲ περιοδικά, συνεργασίες σ' ἐφημερίδες.

Ἐπειτα, ἄς ἔρθωμε στὰ χειρόγραφα δελτία, ἕνα πρὸς ἕνα. Ἄς πάρωμε π.χ. τὸ ὄνομα «Κάλβος». Κάποιος θὰ στείλει τὴν πληροφορία ὅτι σχετικὴ μελέτη ὑπάρχει στὰ «Πρῶτα Κριτικά» τοῦ Παλαμᾶ. Ἄλλος, ὅτι ὑπάρχει τοῦ κ. Μενάρδου γιὰ τὸ Σολωμὸ καὶ τὸν Κάλβο, στὰ «Παναθήναια». Τρίτος, ὅτι ὑπάρχει ὁ πρόλογος τοῦ κ. Σιγούρου στὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἑταιρείας «Στοχαστῆς» Τέταρτος, πάλι γιὰ τὴν μελέτη τοῦ Παλαμᾶ «Πρῶτα Κριτικά»... Πρέπει λοιπὸν, γιὰ κάθε πληροφορία, ἡ διευθύντρια ν' ἀνατρέχει στὸ σχετικὸ δελτίο, νὰ τὸ διατρέχει ὁλόκληρο, κ' ἀναλόγως, νὰ τὴν καταγράφει, ἢ νὰ τὴν ἀπορρίπτει.

Τὸ περιεχόμενον καθενὸς ἀριθμοῦ τοῦ Δελτίου θὰ εἶναι τὸ σύνολο τῶν πληροφοριῶν πού θὰ συνάζονται ἔτσι σ' ἕνα ὁρισμένον χρονικὸ διάστημα. Μιὰ κόκκινη γραμμὴ μπορεῖ κάθε φορὰ νὰ σημαδεύει στὸ χειρόγραφο δελτίο τὸ χῶρισμα τῶν πληροφοριῶν τοῦ κάθε τεύχους.

Ἄς ἀνακεφαλαιώσωμε.

Ἀπὸ ὑλικὴν ἄποψη, δὲν πρόκειται βέβαια γιὰ κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρηση. Τὰ πρῶτα κεφάλαια πρέπει νὰ βρεθοῦν ἔτοιμα: τὰ λοιπά, εἶναι πολὺ πιθανὸ ὅτι θὰ μαζευθοῦν ἀπὸ τὴ διάδοσιν στὸ κοινόν.

Ἀπὸ ἄποψιν ὄγκου, ἡ ἐργασία θὰ εἶναι περιορισμένη: πρῶτα-πρῶτα, θὰ εἶναι κυρίως ἐργασία κριτικὴ καὶ ὄχι ἐπιστημονικὰ συλλεκτικὴ ἔπειτα, θὰ ἔχει πλῆθος συνεργάτες (ἢ ἐπὶ τέλους ἄς ἐκδίδεται μόνον ὅσο τοὺς ἔχει) τέλος, ἡμπορεῖ νὰ περιορισθῆ μόνον σὲ ὀρισμένα θέματα, τὰ κεφαλαιωδέστερα, καὶ νὰ δέχεται συνεργασία μόνον ἐπάνω σ' αὐτά.

Αὐτά. Εἶναι περιττὸ νὰ προσθέσωμε τίποτε ἄλλο, κ' ἀνάξιο νὰ πλουτίσωμε μὲ διθυραμβικὸ ὕφος μιὰν ἐξιτόρηση πραγμάτων, ὅπου μιλεῖ ἡ ἀνάγκη, τὸ χρέος, ἢ ἀξιοπρέπεια.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ μόνον νὰ δώσω ἕνα ὑπόδειγμα δοκιμαστικὸ γιὰ τὸ βιβλιογραφικὸ «σχῆμα» τοῦ Δελτίου (ἢ σειρὰ βέβαια θὰ εἶναι ἀλφαβητικὴ):

ΠΡΟΣΩΠΑ

Λασκαράτος Ἄνδρ.: Διον. Ζακυθηνοῦ. «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Λασκαράτου» (περιόδ. «Ἰόνιος Ἀνθολογία», 1930) (ἀποστολεὺς ὁ κ. Α. Β.)

ΚΕΙΜΕΝΑ

Ὁ Ἄγνωστος Σολωμὸς. (Κ. Καιροφύλα, «Ὁ Ἄγνωστος Σολωμὸς», ἐκδ. «Στοχαστῆ», σχ. 4ον 1925) (ἀποστολεὺς ὁ κ. Γ. Δ.)

ΜΕΝΟΥ ΦΙΛΗΝΤΑ

ΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΗΣ ΟΧΙ ΙΣ

Εἶπαμε πὼς ὁ κ. Χατζηδάκης γράφει μὲ ἰς στή Νέα Ἑλληνικὴ τὰ πρωτόκλιτα πού γίνανε ἀπὸ δευτερόκλιτα —ιος, γράφει δηλ. ὁ Δημήτριος κτλ. ἀντὶς ὁ Δημήτριος κτλ. (ΜΝΕ. α', 619). Ὡστόσο ὁ Ὀμηρος ἔχει γιὰ ἐπίθετο τοῦ Ἑρμῆ τὸ δευτερόκλιτο τύπο ἐριούμιος Υ, 72. Ω, 457 κτλ. καὶ τὸν πρωτόκλιτο ἐριούνης Υ, 34. Θ, 322: τί διαφέρουν ἀπ' αὐτὰ ἀπ' τὰ Δημήτριος καὶ Δημήτριος καὶ τὰ ἕμοια; Ὡστόσο ὁ κ. Χ. ἐπιμένει νὰ γράφει Δημήτριος (μὲ ἰ) κρατώντας λέει τὴν ἱστορικὴ ὀρθογραφία, σὰ νὰ μὴν εἶναι ἱστορικὴ ὀρθογραφία τὸ ἐριούνης καὶ τὸ ἐριούμιος (1) Γιὰ τὰ θηλ. κ. ΓΓΕ. β' 52—55.

Κεῖπειδὴς μιλήσαμε ἔδω γιὰ τὸ ἐριούνης ἄς ποῦμε πὼς τὸ β' συνθετικὸ του ὀρισμένα δὲ θ' ἀναί τὸ ὀνίημι τῆς παράδοσης, γιὰτὶ στή σύνθεσιν τὸ ο ἔπρεπε νὰ ἐκταθῆ σὲ ω κίεχι: σὲ ον (συγκ. ἐριώλης, ἐριώδους, ἐριώδυνος). Ἄλλωστε πολλὰ ῥήματα πού θαροῦμε πὼς παίρνουν

Τὸ Ἑλληνικὸ Μυθιστόρημα. (Μελέτη τοῦ κ. Simone Brouwer, «Νέα Ἑστία» ἔτος 1930: μετάφρ. Γερ. Σπαταλά) (ἀποστολεὺς ὁ κ. Ε. Ζ.)

—: Ἄρθρον τοῦ κ. Ἡλ. Π. Βουτιερίδη εἰς τὸ «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν» Ἐλευθεροῦδ ἰκη (ἀποστολεὺς ὁ κ. Η. Θ.)

ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Γλωσσικὸν Ζήτημα. Γ. Μέγα: «Ἱστορία τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος», Ἀθῆναι, 19** (ἀποστολεὺς ὁ κ. Ι. Κ.)

Ὀρεσειακά, Στεφ. Στεφάνου: «Ἱστορία τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου», (ἐφημ. «Ἐλευθερον Βῆμα», 1928) (ἀποστολεὺς ὁ κ. Α. Μ.)

Μεταγενέστεροι ὄροι μπορεῖ νὰ τροποποιήσουν τὸ ὑποτύπωμα τοῦτο καὶ νὰ τὸ προσαρμόσουν καλύτερα στὴν ἀκρίβεια καὶ στή χρῆσιν.

ὀνοματικὴ μορφῇ στή σύνθεσιν λ.χ. ἔ-ζω > εὐώδης κτλ. (ΓΓΕ. α', 51). Θὰ εἶχαν ἄλλοτε ἀπλά (δηλ. μὴ σύνθετα) παράγωγα, πού δὲ σῶζονται σήμερον στή γραπτὴ παράδοσιν καὶ τὸ καταλαβαίνουμε ἀπ' τὸ ἀπὸ κείνα πού σωθήκανε λ.χ. ἀπ' τὸ πωλέω σῶθηκε τὸ πώλης (Ἄριστοφ. Ἴππ. 131, 133) πρὸλ. κρεοπώλης κτλ. κατόπι βρέθηκε στήν ἐπιγραφὴ τῆς Γόρτυνας ἡ ἐνικὴ αἰτιατικὴ: ὦνην πρὸλ. τελώνη κτλ. ἔτσι συμπαραίνουμε πὼς θὰ λέγαμε ἰσως καὶ ὠδης (< ὠδω < ὠζω), ὠπης (< ὠπ—ῶπα) πρὸλ. κυνώπης κτλ.

Ὁ δικός μας ὁ Λωρεντζάτος στὸ Ὀμηρ. λεξικόν του ἀφίνει ἀνετυμολόγητο τὸ β' συνθετικὸ τοῦ ἐριούνης, οἱ Brugmann καὶ Delbrück ὅμως στή β' ἐκδ. τοῦ Grundiss d. vergl. gr. indog. 2, I, 309, 13 εἶναι τῆς γνώμης πὼς τὸ β' συνθ. τῆς λέξεως ἀφ' ἧς δηλ. τὸ—οὐν εἶναι ἀπ' τὸ οὐς (< *ουσι-) = ἀφ' ἧς, ὥστε ἐριούνης ἢ ἐριούμιος = ἐκεῖνος πού βάζει πρῶτομο ἀφ' ἧς, (εὐήκοον οὐς).

ΒΟΡ. ΠΙΛΝΙΑΚ

Ο,ΤΙ ΦΕΡΝΕΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΜΑΣ ΤΡΑΒΑΕΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

I

Βαρειά, αλλά πόσο γλυκά, μυρίζει το θερισμένο σανό τις νύχτες του Ιουνίου. Πικρά μυρίζει η σημίδα κι' η χαραυγές είναι διάφανες σαν κρουστίλι.

Ο άνθρωπος αγαπά πάντα τη φύση με τη στολή που αυτή φορούσε όταν τα μάτια του πρωτάνοιξαν στη ζωή. Η Αλιόνα γεννήθηκε, ένα Ιούνιο, σ' ένα δασοφύλακειο, κοντά στα πεύκα, στο ποτάμι, στην άμμουδιά, κάτω από το γαλανό ουρανό. Σ' όλο το μήκος του ποταμού, δεξιά και αριστερά, φύτρωναν πυκνά θάμνα κι' η Αλιόνα ήξερε από τη μητέρα της πως το κίτρινο «σβερομπόι», που βγαίνει τον Ιούνιο, ανακατεμένο με βότκα κάνει καλό στους φθισικούς. Πώς η κίτρινη «λαπτοάτκα» κάνει πολύ καλό στον πονοκέφαλο και στο κρυολόγημα πώς το άσπρο και τριανταφυλλί «πολύφυλλο» γιάνει τις γρατσουνιές καθώς επίσης τις γιάνει και το «αθάνατο» πώς η φουντωτή φασκομηλιά προάγει τον πονόδοντο και τον πονόλαιμο. Στον πονόδοντο κάνει επίσης καλό κι' η μαργαρίτα. (Με τη μαργαρίτα μπορείς να κάμης και μια γυναίκα ν' αποβάλει) πώς η γλυκειά μέντα μαλακάνει τη βραχνάδα και ξεφλογίζει το στήθος πώς το άσημαντο «κηστοτέλ» με το πορτοκαλλί χυμό του σβύνει τα σπυράκια πώς τα «σαράντα κακά» το βαθύχρωμο βοτάνι εξαφανίζει όλες τις αρρώστειες πώς μοναδικό βότανο στο δάγκκαμα του φειδιού είναι το «άστράκι» ένα μικρό γαλάζιο λουλουδί και πώς με το γαλάζιο «γαϊδουράγκαθο» που βγαίνει στις πλαγιές ξορκίζουν από τις ύμπες τα δαιμονικά. Όλα τούτα τα βότανα τα μάζευε η Αλιόνα με τη μητέρα της τον Ιούνιο πριν από το θερισμό, εκτός από το γαι-

δουράγκαθο που φυτρώνει τον Αύγουστο, και μαζί τα βάζανε στη βότκα για το χειμώνα.

Η Αλιόνα γεννήθηκε τον Ιούνιο και γι' αυτό αγαπούσε τη βαρειά μυρωδιά του σανού κι' όλες τις ασχολίες του θέρους.

Από μικρό κοριτσάκι είχε η Αλιόνα πώς ό,τι φέρνει το θάνατο μās τραβάει.

Μπροστά στο φυλάκειο ήταν ένα μικρό ύψωμα κι' απάνω στο σιδερένιο γιοφύρι του ποταμού περνούσαν με θόρυβο τα τραίνα. Την άνοιξη το ποτάμι κυλούσε όρμητικό κι' οι άνθρωποι πήγαιναν από την μιάν όχθη στην άλλη περνώντας το γιοφύρι. Πριν από το Πάσχα όταν η άνοιξη όργιαζε κι' έλυναν τα χιόνια κι' ο ήλιος άστράποβολούσε και το δάσος βούιζε από κελαδήματα, μιάν ηλιοπερίχυτη μέρα, φάνηκε πάνω στο ύψωμα ένας φοιτητής, ο αφέντης πέρα απ' το ποτάμι... Νέος γερός μ' ένα κασκέτο στα σγουρόξανθα μαλλιά του, με γυαλισμένες μπότες, σίμωσε στο παραθυράκι και γελώντας ζήτησε λίγο νερό.

—Τι μέρα εύλογημένη! πόσο όρμητικό είναι τώρα το ποτάμι! λέτε να μπορεί κανένας να περάσει απ' το γιοφύρι; γέλασε μ' ένα δυνατό αμέριμνο γέλιο, ώραιος γερός, με ξεκούμπωτο το γιακά της γαλάζιας μπλούζας του, με κόμπους ιδρώτα, στον άσπρο λαιμό του.

—'Αχ τι ειλογία θεία 'Αρήνα!

Κύταξε την Αλιόνα κι' είπε με χαμόγελο.

—Κόρη σου είναι; όμορφη θά γενή... 'Α! πολύ όμορφη.

Η μητέρα μίλησε με σεβασμό στο φοιτητή, του σύστησε να περάσει το γιο-

φύρι χωρίς να κινάει κάτω, γιατί το νερό την άνοιξη είναι όρμητικό και μπορεί να ζαλιστή κανένας. Ο φοιτητής έβγαλε το κασκέτο του τίναξε τα σγουρά μαλλιά του κι' έφυγε... Σ'άν έφτασε στη μέση του γεφυριού έπεσε στο ποτάμι. Ήτανε θαύμα πώς σώθηκε! τον παρέσυρε το νερό ως τα παλούκια του παλιού γεφυριού. Και το βράδυ η μητέρα είπε στην κόρη της πως ό,τι φέρνει το θάνατο μās τραβάει, μās τραβάει τ' όρμητικό ρέμα, μās τραβάει ο γκρεμός, ψηλά από το καμπαναριό μās τραβάει η γής κάτω, και μέσα απ' το τραίνο μās σέρνουν η ρόδες να πέσωμε κάτω απ' αυτές. Η Αλιόνα, μικρό κορίτσι, δέν τα κατάλαβε τα λόγια της μητέρας της κείνο το βράδυ που βούιζε όρμητικά το ποτάμι κι' έμπαινε από τ' άνοιχτο παράθυρο η μυρωδιά της άνθισμένης γής. Τα κατάλαβε όμως αργότερα σαν έγινε πιά κοπέλα. Μια μέρα ύστερα από μερικά χρόνια η ίδια στεκόταν στο γιοφύρι κι' ενώ το ποτάμι κυλούσε όρμητικό αισθάνθηκε πως το νερό τραβάει, τραβάει το άγνωστο, κείνο που φέρνει το θάνατο. Σκέφθηκε πιά βαθειά κι' ένιωσε πως ο θάνατος μās τραβάει ολόυθες και πως σ' αυτό έγκειται η ζωή. Μās τραβάει το αίμα, το χρώμα, μās τραβάει ο ίδιος ο Θεός.

Κοπέλλα πιά πήγαινε πίσω απ' το ποτάμι, στο χωριό, στα πανηγύρια, τραγουδάγε στις πλαγιές με τις άλλες κοπέλλες κι' έχορευε. Γνώρισε ένα παλληκάρι, τ'άγάπησε κι' ήταν να παντρευτούνε, όταν άξαφνα η μητέρα της η Αρήνα εναντιώθηκε με πείσμα σ' αυτό το γάμο. Πιά ύστερα άνοιξε την καρδιά της στην κόρη της και της είπε:

—'Αλιόνουσα μάθε πως κείνος που θες να πάρης είναι αδερφός σου. Μια άμαρτία. Είναι πολύς καιρός από τότες... ήμουνα νέα. Θερίζαμε το σανό.. άμαρτησα με τον πατέρα του.. ο δικός σου πατέρας ήτανε στρατιώτης.. Κολάστηκα», νουρμούρισε σιγά και σκούπισε με το μαντηλάκι της την άκρη των χειλιών της που μια φορά ήταν όμορφα.

Μετά την εξομολόγηση της μάνας της η

ΒΟΡ. ΠΙΛΝΙΑΚ

'Αλιόνα έπαψε πιά να πηγαίνει στις πλαγιές. Τα βράδια καθισμένη κοντά στο παράθυρο του φυλάκειου άφουκροζόταν τα κελαδήματα των κορυδαλών, παρακολουθούσε την ομίχλη πέρ' από το ποτάμι κι' αισθανόταν πως ό,τι φέρνει το θάνατο, μās τραβάει, μās τραβάει το χρώμα, μās τραβάει τ' άμαρτωλό όσο και τ'άγιο, και όλα καταλήγουν στο θάνατο.

Έτσι διάβηκε η νεότη στην ύσπα, κάτω από την άχυρένια στέγη και κάτω απ' το γαλανό ουρανό, πλάι στα πεύκα, στην άμμουδιά, στο ποτάμι με τα θάμνα, τα λουλούδια και τα βοτάνια του.

II

Ύστερα ήρθε η ζωή.

Μια φορά αγαπάει ο άνθρωπος κι' η άγάπη σέρνει πάντα μαζί της την οδύνη. Έτσι είναι κι' έτσι πρέπει να είναι. Γιατί ο άνθρωπος ύστερα από την άγάπη γίνεται καλλίτερος, γιατί ο πόνος μās εξαγνίζει κι' όταν κρατās κρυφή την

ἀγάπη σου, ἡ ὁμορφιά κι' ἡ χαρά της μένει ἀκέραια. Κανένας δὲν ἔμαθε πόσο πονοῦσε ἡ Ἀλιόνα μονάχη, μὲ ἓνα σῶμα γερὸ καὶ νεανικό, τὶς νύχτες τοῦ Ἰουνίου, τὶς νύχτες τοῦ θέρους. Κι' ἔμεινε γεροντοκόρη. Δὲν παντρεύτηκε εἰκοσι χρονῶν ὅπως εἶναι συνήθειο, καὶ σὰν περάσουν τὰ εἰκοσι σπάνιο ζητοῦν μιὰ κοπέλα σὲ γάμο. Σὲ κανένα δὲν ἔδειξε τὸ ἡμερολόγιο της πὺρ στὴν πρώτη σελίδα του εἶχε γράψει τὴ ζωὴ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀλεξίου, τοῦ πρώτου της ἀγαπητικοῦ, τοῦ ἀδερφοῦ της. Βοηθοῦσε τὴ μητέρα της νὰ μαζεύη τὰ βότανα καὶ πήγαινε στοῦ πατέρα της, κατὰ τὶς γραμμές, μὲ τὸ φανάρι στὸ χέρι καὶ μὲ τὴ πράσινη σημαιοῦλα καὶ τὰ χειμωνιάτικα βράδνα ὕφαινε στὸν ἀργαλειό της.

Αὐτὸ γινόταν ὡς τὰ 24 χρόνια της. Τότε ἄρχισε πιά νὰ νοιάθῃ πὺρ βαθειὰ τὸ θεὸ μὲ τὶς μυστικὲς γοητείες του. Πήγαινε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ προσευχόταν ὅλο τὸ πρωῖ. Ἡ μυστικοπάθεια εἶναι πάντα στενὰ δεμένη μὲ τὴ σάρκα.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ κείνο, ἀπὸ κείνο τὸν Ἀπρίλη, πὺρ ἡ μάνα της τῆς εἶπε πὺρ ὅ,τι φέρνει τὸ θάνατο μᾶς τραβάει, πέρασαν 15 χρόνια. Ἡ Ἀλιόνα, ἀπὸ μικρὸ κοριτσί πὺρ ἦταν, γίνηκε μιὰ ὡραία γυναῖκα γερὴ, ἀφθονη, μὲ μαῦρα μάτια, πὺρ τὰ χαμῖλωνε ντροπαλά.

Ὁ νεαρὸς φοιτητής, κείνος ὁ ἴδιος πὺρ μιὰ φορὰ γελοῦσε καὶ στεκόταν κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρό της μὲ ξεκούμπωτο γιακά, χαρούμενος κι' αἰσιόδοξος εἶχε ἀλλάξει ἐντελῶς ζωὴ καθὼς συνέβηκε μὲ πολλοὺς Ρούσους τῆς τάξης του στὴν ἐπανάσταση. Ἐκαμε ἓναν ἄτυχο γάμο καὶ σερόταν μὲ τὴ γυναῖκα του πότε στὴ Ρουσία καὶ πότε στὸ ἐξωτερικὸ νοσταλγώντας πάντα μιὰν ἡσυχὴ ἀποτραβηγμένη ζωὴ. Μὲ πολλὰ βάσανα, ὕστερ' ἀπὸ πολὺν καιρὸ, κι' ἀφοῦ ξόδεψε ὅσα εἶχε καὶ δὲν εἶχε, τὰ κατάφερε νὰ πάρῃ τὸ διαζύγιο. Γύρισε τέλος στὸ ὑποστατικό του στὸ Μάριν-μπρόντ, κάθισε ὁλομόναχος στὸ παλὸ τοῦ σπιτάκι καὶ ῥίχτηκε στὰ βιβλία. Ἦταν πιά ὡριμος ἄντρας, μὲ πυκνὴ γενειάδα, μὲ μάτια κουρασμένα καὶ μὲ χαμόγελο πικραμένο.

Ἡ Ἀλιόνα πῆγε νὰ ζήσει κοντὰ του. Οἱ νόμοι πὺρ κυβερνοῦν τὸ λαὸ μᾶς εἶναι ἄπλοιοι κι' αὐστηροί. Ὁ κανένας σὰ γεννηθῆ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παντρευτῆ στὴν ὥρα του, νὰ γεννήσῃ κι' ὕστερα νὰ πεθάνῃ. Ὅποιος δὲν τὰ ἐχτελέσει ὅλα τοῦτα εἶναι λεύτερος πιά νὰ κανονίσῃ τὴ ζωὴ του ὅπως θέλει κι' οὔτε εἶναι ἁμαρτία ἂν μιὰ γεροντοκόρη πάει στὸ χηρεβάνο νὰ δουλέψῃ καθὼς δὲν εἶναι ἁμαρτία ἂν πᾶνε σὲ μιὰ χήρα νὰ μείνουν μπεκιάρηδες. Κανείς δὲν κατηγορεῖ. Γιατὶ αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει τὴ σίκαλη ν' ἀνθίξῃ καὶ τοὺς ἀνθούς της νὰ γίνονται στάχυα οὔτε τ' ἄλογα νὰ τρώνε κάθε ἀνοιξὴ τὸ χορτάρι, οὔτε τὰ πουλιὰ νὰ κελαιδοῦνε στ' ἀλώνια, οὔτε τὶς κοπέλες νὰ τραγουδοῦν στὶς πλαγιές.

Ἡ Ἀλιόνα πῆγε στὴν ἐκκλησιὰ τὸ πρωῖ, ἔκλαψε σιωπηλὰ στὸ σπίτι, ὕστερα πῆρε τὸ ταγάρι στὸν ὄμο της καὶ πῆγε πῆγε, πέρα ἀπ' τὸ ποτάμι, στὸ ὑποστατικό Μάριν—μπρόντ. Πρὶν φύγῃ στάθηκε στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ της, κύταξε καλὰ καλὰ ὅλη τὴν ἴσμια κι' εἶπε σιγά.

—Θὰ φύγω.. ἔχετε γειά.

Κι' ἔφυγε. Κανείς δὲν τὴν κατηγόρησε γι' αὐτό. Δὲν ἔκανε καμιὰ ἁμαρτία. Ἰούνης ἦταν καὶ τότες. Στὰ χωράφια, μέσα στὴ σίκαλη, κελαιδοῦσαν ἡ καρδερίνες, ὁ οὐρανὸς ἦταν πράσινος, ὁ ἥλιος ἔγερνε στὴ δύση καὶ στὴν ἀνατολὴ εἶχε κι' ὄλας φανῆ διάφανο σὰν κρουσιάλι τὸ μισοφέγγαρο. Πήγαινε σιγά, πιπλώνοντας σ' ὅλο τὸ δρόμο τὰ σπυριά τῶν ἄγουρων ἀκόμη σταχυῶν, πὺρ ἔκοβε ἀπὸ τὰ χωράφια.

III

Στὸ ὑποστατικὸ τοῦ Πολοῦνιν ἔζησε 5 χρόνια. Ἦρθε κείνο τὸ βράδυ κι' ἀφοῦ ἄφησε τὸ ταγάρι της σ' ἓνα σκαμνάκι μὲς τὴ κουζίνα, τραβῆξε στὸ γραφεῖο του ὁ Πολοῦνιν καθόταν στὸ τραπέζι του. Εἶπε:

—Νάμαι.. ἦρθα», καὶ σὰν τὴ μητέρα της σκούπισε μὲ τὸ μαντηλάκι της τὴν ἄκρη τῶν χειλιῶν της, πὺρ ἦσαν ἀκόμη πολὺ ὡραία.

Ὁ Πολοῦνιν ἦταν ἀπὸ κείνους τοὺς

Ρούσους, πὺρ ζητοῦν τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ θεὸ. Φώναξε κοντὰ του τὴν Ἀλιόνα γιατί τὴν εἶχε ἀγαπήσει καὶ γιατί πίστευε πὺρ μ' αὐτὴν θὰ βρισκόταν πὺρ κοντὰ στὴν ἀλήθεια καὶ στὴ φύση, πὺρ θάνασάνη κοντὰ της, καὶ θὰ φτιάξουν οἱ δύο τους μιὰ ἀληθινὴ καὶ γερὴ ζωὴ. Ζοῦσαν μαζί στὸ χτήμα καὶ μόνοι τους φρόντιζαν τὸ νοικοκυριό τους. Ὁ Πολοῦνιν ἔμαθε τὴν Ἀλιόνα γράμματα καὶ μαζί διάβαζαν τὶς παραδόσεις καὶ τὰ παραμῦθια τοῦ Ρούσικου λαοῦ γιατί πολὺ τοῦ ἄρεσε ὅ,τι ἦταν καθαρὰ Ρούσικο.

Πρὶν τελειώσει ὁ χρόνος ἀπόχτησαν ἓνα θηλυκὸ παιδί, τὴ Ναταλία.

Ἡ Ἀλιόνα φρόναζε τὸ μωρὸ καὶ μεσ' ἀπ' αὐτὸ αἰσθανόταν ὅλη τὴ ζωὴ.

Ἡ ζωὴ της ἦταν ἀπλὴ καὶ κουραστικὴ ὅπως καὶ τοῦ Πολοῦνιν. Ξυπνοῦσε μὲ τὰ χαράματα, ἔκανε τὴ προσευχὴ της, ἄρμεγε τὶς ἀγελάδες, ἐτοίμαζε τὸ φαί, τὸ μεσημέρι ἄρμεγε πάλι τὶς ἀγελάδες, φρόντιζε τὸ μωρὸ, τὸ βύζαινε, τὸ τύλιγε, τὸ πλενε. Κανένας δὲ ῥχόταν σπίτι της κι' οὔτε πήγαινε αὐτὴ πουθενὰ ἔξδν μόνον στὴν ἐκκλησιὰ. Τὸ χειμῶνα τοὺς ἔδερνε ἡ θύελλα, τὴν ἀνοιξὴ ἔφτανε ὡς τὸ χτήμα τὸ ποτάμι, τὸ φθινόπωρο ἔπεφταν ἡ βροχὲς κι' ἄρχιζαν ὕστερα ἡ διάφανες πληχτικὲς κρῦες μέρες. Ὁ Πολοῦνιν ὅλη τὴ μέρα τὴν περνοῦσε μὲ τὰ βιβλία του. Ἐκοβε ξύλα, μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀλήθεια δίχως νὰ καταλαβαίνει πὺρ κάποτε τὰ λόγια του ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀρετὴ ἦσαν σκληρὰ καὶ κακά.—Οἱ ἀνθρώποι γεροῦνε.

Τὰ χρόνια τρέχουν τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο. Πολλὲς ἀνοιξὲς μαραίνονται τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ τὴν Ἀλιόνα ἔξακολουθοῦσε νὰ φτάνῃ ὁ Ἰούνης μὲ τὰ μυρωμένα βότανά του, μὲ τὴ πικρὴ μυρουδιά τῆς σημύδας καὶ τὸ διάφανο μισοφέγγαρο στὸν ὀρίζοντα. Κι' ἄξαφνα τὸ κοριτσάκι της, ἡ Ναταλία πέθανε. Ὅ,τι φέρνει τὸ θάνατο μᾶς τραβάει. Ἡ μικροῦλα Ναταλία πέθανε τὸν Ἀπρίλη κι' ἡ πίκρα μπῆκε στὴ ζωὴ τῆς Ἀλιόνας. Ὁ θεὸς ἦταν πάντα στὴν καρδιά

της. Πῆγε μὲ τὸν Πολοῦνιν καὶ τὴν ἔδωσαν. Ἀπὸ τὸ γιοφῦρι πέρασαν τὸ ποτάμι. Πήγαιναν σιωπηλοὶ πλάι πλάι καὶ περνώνας τὸ γιοφῦρι στάθηκαν ἓνα λεπτό. Ἀσφαλῶς καθένος θυμόταν τὰ νειάτα του ὕστερα γύρισαν σιγὰ σιγὰ, πίσω τὸ σπίτι τους ἦταν ἄδειο, ὕγρὸ καὶ σκοτεινὸ.

Κι' ὅταν ἦρθε ὁ Ἰούνης ἡ Ἀλιόνα ἀποφάσισε νὰ φύγῃ. Ὅ,τι φέρνει τὸ θάνατο μᾶς τραβάει καὶ μᾶς σέρνει νὰ ριχτοῦμε ἀπ' τὸ γιοφῦρι κάτω στὸ νερὸ ἢ νὰ πᾶμε μακριὰ στὴν ἄκρη τοῦ κόσμου, νὰ φύγωμε.. νὰ φύγωμε.

Κι' ὑπάρχουν ἀνθρώποι πὺρ φεύγουν.

Πίσω της ἦταν ἡ ζωὴ, ὁ Ἰούνης μὲ τὰ βότανά του, ὁ ἀγαπητικὸς της ὁ Ἀλέξης, ἡ κόρη της ἡ Ναταλία, ἴσως, καὶ ὁ Πολοῦνιν καὶ τὸ μυστικὸ τῆς μητέρας της—μπροστά της ἔμενε ὅ,τι φέρνει τὸ θάνατο, ὁ θεὸς καὶ ὁ δρόμος.

Τὸ πρωῖ εἶπε στὸν Πολοῦνιν:

—Θὰ φύγω αὔριο.

—Ποῦ θὰ πᾶς;

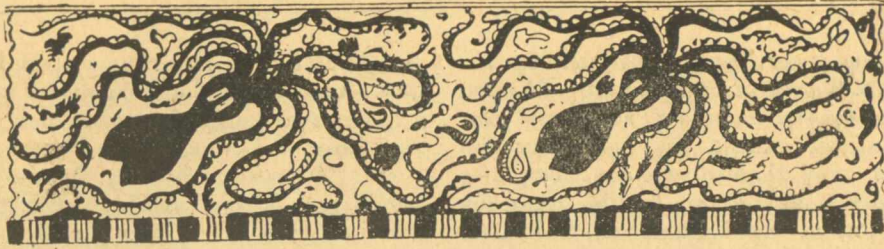
—Ἐτσι.. σὲ μοναστήρι.. ὅπου τύχει... στοὺς Ἁγίους τόπους.

Κι' ἔφυγε, πῆγε τὸ ταγάρι της στὸ φυλάκειο στὴ μητέρα της καὶ τὴν αὐγὴ ἔφυγε διαβαίνοντας τὰ χωράφια μέσ' ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς ἀθέριστης σίκαλης πιπλώνοντας σ' ὅλο τὸ δρόμο τὰ σπυριά τῶν ἄγουρων ἀκόμη σταχυῶν. Κύταζε τὸν οὐρανὸ, πήγαινε ἀπὸ ἐκκλησιὰ σ' ἐκκλησιὰ, ἀπολάβαινε τὶς εὐωδιὲς τοῦ Ἰουνίου καὶ σκεφτόταν, κυτάζοντας στὸ δρόμο, πὺρ τὰ βοτάνια τῶν μονοπατιῶν γαιίνουν τὰ γρατσουνίσματα καὶ τὶς λειχῆνες, πὺρ τὸ «ἀστράκι» θεραπεύει τὸ δάγκωμα τοῦ φειδιοῦ.

Στὸ μοναστήρι προσευχόταν κι' ἐτοίμαζε τὸ ἀντίδρομο, ὅ π ε ρ ἄ ν α π α ὕ σ ε ω ς τ ὦ ν ψ υ χ ὶ ν.....

Μιὰ φορὰ μόνο ἀμάρτησε στὸν ξενῶνα τοῦ μοναστηριοῦ, μέσα στὸ σκοτεινὸ διάδρομο. Ἡ ἁμαρτία εἶνε γλυκεῖα δίπλα στὸ Θεὸ, κι' ὅ,τι φέρνει τὸ θάνατο μᾶς τραβάει.

Μετάφραση ἀπ' τὰ Ρούσικα
ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

THOMAS CARLYLE

“ΦΑΟΥΣΤ,” ΚΑΙ “ΜΑΜΦΡΕΝΤ,”

Ὁ Φάουστ εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, ἓνα ἀπὸ τὰ μοναδικώτερα ἔργα ποὺ φάνηκαν ποτὲ στὴν Εὐρώπη. Εἶναι δύσκολο νὰ καθορίσουμε σὲ ποῖο φιλολογικὸ εἶδος ἀνήκει. Σὰν ἓνα ἀπλὸ δράμα, παρουσιάζει πολλὰ ἐλαττώματα· καὶ τὰ ὠραιότερα μέρη του, ἂν καὶ ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως, δὲν ἱκανοποιοῦν ἀπόλυτα. Δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ πλοκὴ ποὺ νὰ δημιουργεῖ δραματικὸν ἐνδιαφέρον· καὶ μὲ ὅλο ποὺ πολλὲς σκηνὲς εἶναι δοσμένες μὲ ἐξαιρετικὴ δύναμη καὶ πολλὲς παραστάσεις διαπνέονται ἀπὸ μιὰ ὑψηλὴ τραγικὴ πνοή, κρέμονται ὅμως πολὺ χαλαρὰ γιὰ ν’ ἀποτελέσουν ἓνα τέλειο ἔργο τοῦ εἶδους αὐτοῦ. Ἴσως ἡ πειρὸ φανερὴ μοναδικότης στὴν ὅλην ἐκτέλεση τοῦ ἔργου νὰ βρῆται στὴν καταπληκτικὴ ἀντιθετικότης τῶν χαρακτήρων ποὺ περιέχει. Τὸ νὰ παρουσιάσει κανεὶς μαζί, τὴν ὑπεροπτικὴ κακεντρέχεια τοῦ Μεφιστοφίλη μὲ τὴν ἀγροτικὴ ἀθωότητα τῆς Μαργαρίτας, τὴ χαώδικη εὐθυμία τοῦ Μπρόκεν καὶ τὸν ὀρμητικὸ ἐνθουσιασμὸ τοῦ Φάουστ, εἶναι ἔργο ποὺ πολὺ λίγοι θὰ μπορούσαν νὰ συλλάβουν καὶ κανεὶς ἐκτὸς τοῦ Γκαίτε δὲν θὰ μπορούσε νὰ πραγματοποιήσει. Προϋποθέτει τέτοιες ποιητικὲς ὅσο καὶ φιλοσοφικὲς ἱκανότητες, ποὺ πολὺ σπάνια συναντῶνται στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος.

Ἡ μεγαλειότερη ἀπόδειξη τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Γκαίτε πρέπει ν’ ἀναζητηθῆ στὸν χαρακτήρα τοῦ Φάουστ ὅπως φανερώνεται στὶς πρώτες σκηνὲς τοῦ ἔργου. Ἐκεῖ παρουσιάζεται ἡ πειρὸ ζωντανὴ εἰκόνα, ποὺ ἔχουμε δῆ ποτὲ, μιᾶς διανοητι-

κῆς ταραχῆς, ὑπέρτατα συγκινητικῆς καὶ δυσκολοπερίγραπτης. Εἶναι ἡ καιαστροφή ἑνὸς εὐγενικοῦ πνεύματος ἀπὸ τὴν ἴδια του τὴ σκέψη, μιὰ διανοητικὴ αὐτοκτονία, πολὺ πειρὸ τραγικὴ ἀπὸ τὴ σοματικὴ. Στὴν ἀρχὴ ὁ Φάουστ μᾶς ἐνδιαφέρει βαθειά. Βρίσκεται στὸ ἀνώτατο ὄριο τῆς δυστυχίας, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ κατηγορήσῃ γι’ αὐτὸ τὸν ἑαυτό του· κατέχει τὶς μεγαλιέστερες ιδιότητες τῆς ἀνθρώπινης φύσεως καὶ σκέπτεται νὰ τὶς χρησιμοποιήσει ἄξια. Τὸ μόνο ἐλάττωμά του φαίνεται νὰ εἶναι ἡ ἔλλειψη κοσμικῆς σοφίας καὶ ἡ ὑψηλὴ, ἂν καὶ ἄτυχη, διανοητικὴ του κατάστασις· γεννήθη μετὰ τὸ κεφάλι ἑνὸς σκεπτικιστοῦ καὶ τὴν καρδιά ἑνὸς λάτρου· προσκολλημένος στὸ θεῖο ἔχει ἀκόμη χάσει τὴν αἰσθησὴ τοῦ ὀφέλμου· ὅταν οἱ ἐγκόσμιες ἐλπίδες του χάνονται, καμμιὰ ἠθικὴ παρηγοριά δὲν ὑπάρχει μέσα του. «Δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ, καὶ ὅμως δὲν βρίσκει ἀνάπαυση». Ἡ ἀκόμη ταραχὴ, ἡ στεγνὴ, ἀδάκρυτη ἀθλιότης, καταστάσεις φυσικῆς γιὰ τέτοιες ἀνθρώπινες φύσεις, διαγράφονται ἀπὸ τὸν Γκαίτε τόσο ὡραία καὶ παραστατικὰ, ποὺ μὲ πολὺ λίγες παρόμοιες ἀποδόσεις μποροῦν νὰ συγκριθοῦν, ἀκόμη καὶ σὲ εὐκολώτερα θέματα. Πλήθος ἐξαισιῶν μεταφορῶν καὶ ἡ πειρὸ ἐκφραστικὴ γλωσσικὴ ἀπόδοση συνδυάζονται μὲ τὴ μελωδία τοῦ στίχου γιὰ ν’ ἀποτελέσουν, στὸ πρῶτο μέρος τοῦ Φάουστ, ἓνα ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα κομμάτια σ’ ὅλο τὸν κύκλον τῆς σύγχρονης ποίησης.

Ὁ Φάουστ καὶ ὁ Μεφιστοφίλης ἐνσαρκώνουν τὶς δυὸ τάσεις, καθὼς ἐμφυτεύ-

ονται ἀπὸ τὴ φύση καὶ μορφοποιοῦνται ἀπὸ τὴ γνώση—τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς περιφρόνησης, τοῦ κυττάγματος τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ποιητικὴ ἢ ἀπὸ τὴν πεζὴ του ἄποψη—ποὺ συνδυάζομενες, σὲ διάφορες ἀναλογίαι, δίδουν διέξοδο στὶς πολυάριθμες καὶ ποικίλλες ἠθικὰς διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν βλέπομε χωρὶς ἀγανάχτησι, στὸ ἔργο αὐτὸ, τὸν τελειωτικὸ θρίαμβο τοῦ κατώτερου στοιχείου. Τὰ ἐγκλήματα τοῦ Φάουστ εἶναι μεγάλα, ἡ θέλησή του ὅμως φαίνεται νὰ συμμετέχει πολὺ λίγο σ’ αὐτὰ· καὶ ὕστερα ἀκόμη ἀπὸ τὴ γνωριμία του μετὰ τὸν διάβολο, αἰσθάνεται νὰ κυριαρχεῖ μέσα του ἡ ἀρετὴ καὶ ἀκόμη ἡ εὐγένεια, μὲ ὅλο ποὺ ἐγκληματεῖ καί, ὅταν βλέπομε τὸ Μεφιστοφίλη νὰ κατορθώνει νὰ κατασυντρίβει μιὰν ὑπαρξὴ τόσο ἀνώτερον τοῦ ἀπ’ ὅλες τὶς ἀπόψεις, νομίζομε πὼς τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ καλοῦ, τὰ κατώτερα ἰδιώματα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως ἀπὸ τ’ ἀνώτερα. Ἀλλὰ καὶ ἂν τέτοια εἶναι τὰ αἰσθηματά μας, δὲν πρέπει γι’ αὐτὸ νὰ κατηγορήσουμε τὸν ποιητὴ. «Ἡ ψυχὴ ποὺ ἁμαρτάνει, πεθαίνει» εἶναι ὁ Νόμος τῆς Φύσεως καὶ τῆς ἀποκάλυψης· καὶ πράξεις ἀπελπιστικῆς παραφορᾶς, ἂν καὶ χωρὶς κανένα ἠθικὸ κακὸ σκοπὸ ὅσον ἀφορᾶ τὸν συγγραφέα τους, δημιουργοῦν μοιραίαι συνέπειαι στὸν ἥρωά τους ἢ στοὺς ἄλλους καὶ πρέπει νὰ κολάζονται ἀνάλογα. Ἡ τάσις τοῦ Φάουστ πρὸς τὸ ἐγκλημα ὑπῆρχε πολὺ πρὶν ἐγκαταλείψει τὸ ἐρημητηριὸν του, ἢ ἀφοσιωθῆ στὸν κόσμον τῶν πνευμάτων· ἄρχισεν ὅταν ὁ Φάουστ ἄφησε τοὺς πόθους του νὰ ξεπεράσουν τὰ ὄρια τὰ ὁποῖα τοὺς εἶχε περιορίσει ἡ φύσις, ὅταν ἄφησε τὴ σκέψη του νὰ πλανηθῆ—ἀκόμη καὶ στὴν ἀναζήτησι τῆς ἀλήθειας—ὡς ὅταν ἡ ἀμφιβολία τὸν ἔκανε νὰ δυσπιστεῖ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς Θεΐας Πρόνοιας, καὶ τῆς βασιμότητος τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς. Ὅλες οἱ ἀκόλουθες δυστυχίαι καὶ τὰ ἐγκλήματα του ἀρχίζονται ἀπ’ αὐτὴ τὴν, τόσο ἐκ πρώτης ὄψεως ἀξιοσυγχώρητη, παράβασιν· καὶ οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ Marlow προσαρμόζονται στὴ διαγωγή καὶ τὴν ἱστορία τοῦ

Φάουστ, σὲ πολὺ πλατύτερη ἔννοια ἀπὸ ὅση εἶταν ἡ πρόθεσις τοῦ Marlow(*)

Ὁ κλάδος ὁ περιφανεὸς ἐκόπηκε
Κάηκε τὸ δάφνινο τοῦ Ἀπόλλωνα κλωνί,
Ποῦ κάποτε μέσ’ στὸν πολὺξερὸ αὐτὸν
ἄνδρα ἐφούντωνε·
Ὁ Φάουστ ἀπέθανε· Κυττάχτε τὴν κατα-
χθόνια πτώσις του,
ποῦ ἡ διαβολικὴ του τύχη μπορεῖ νὰ πα-
ρακινάει τὸ σοφὸ
ν’ ἀποθαναίξει μόνο τ’ ἀπογορευμένα-
Ποῦ τὸ βάθος του πλανᾷ τόσα πρόθυμα
πνεύματα
νὰ κάνουν πιότερα ἀπ’ ὅσα οἱ θεῖαι
δυνάμεις προστάζουν.

Δὲν μπορούμε ν’ ἀφήσουμε τὸ Φάουστ, χωρὶς ν’ ἀσχοληθοῦμε πρὶν, μετὰ τὴ φιλονεικία ποὺ δημιουργήθηκε ἀναφορικὰ μὲ μετὰ τὴ σχέση του πρὸς τὸν Μάμφρεντ. Ἡ κατηγορία τῆς λογοκλοπῆς, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Γκαίτε κατηγορήθηκε τὸ Μπαύρον, πρὸ καιροῦ, σὲ κάποια Γερμανικὴ ἐφημερίδα—καὶ περισσότερον ὁ τρόπος ποὺ τὴν προσάπτει—μᾶς προέβηκε ἀλγερινὴν ἐντύπωση· τὴ θεωρήσαμε ἀνάξια ἑνὸς Γκαίτε· δείχνει πολὺ τὸν συγγραφέα καὶ λιγώτερον τὸν ἄνθρωπο. Ὁ Γκαίτε μπορεῖ νὰ εἶναι ἡσυχος γιὰ τὶς δάφνες του. Ἐτυχε νὰ ζῆ σὲ μιὰ περίοδο μεταβολῆς τῆς δυναστείας στὴν Εὐρωπαϊκὴ ποίηση καὶ ὁ ἴδιος, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, εἶναι ὄργανο αὐτῆς τῆς μεταβολῆς. Δημιούργησε μιὰ νέα ἐποχὴ τῶν γράμματα τῆς πατρίδας του· καὶ κανεὶς δὲν θὰ τοῦ ἀμφισβητήσῃ τὴ δόξα ὅτι μετέδωσε πολλὰς σκόρπιαις ἰδέαις, ἀλλὰ—αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀκόμη ποῖο τιμητικὸ—μιὰ ἐξαιρετικῆς σημασίας κατεύθυνσις, σ’ ὅλα τὰ μεγάλα πνεύματα, ποὺ ἡ φήμη των σ’ ὅλη τὴν Εὐρώπη, καὶ ἰδιαίτερα στὴν Ἀγγλία «ἀντηχεῖ ἀπ’ ἄκρον εἰς ἄκρον». Ὁ ἄνθρωπος ποὺ μὲ τὸ ἔργο του ἔθρυσεν καὶ καθωδήγησε τὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Sir Walter Scott—τοῦ ὁποίου τὸ Götz von Berlichingen ἄνοιξε τὸ δρόμον γιὰ τὴν ποιητικὴ δημιουργία τοῦ «Border Chivalry» καὶ ἔτσι προπαρασκεύασε, ἀπὸ μακρὰ, τὸ ὕλικόν τῶν ἔργων τοῦ Σκώττ, δὲν ἔχει κανένα λόγον νὰ διεκδικεῖ ἀπὸ τὸν Μπαύρον τὴν κυριότητα τοῦ Μάμφρεντ. Μιὰ ἀ-

(*) «Ἡ τραγικὴ ἱστορία τοῦ Δόκτορος Φάουστ.»

πλή επιτροχάδην ανάγνωση του Φάουστ και του Μάμφρεντ, νομίζουμε, θα πείσει τον καθένα πως υπάρχει μια στενή συγγένεια ανάμεσα στα δυο αυτά έργα—πως, αν ο Φάουστ δεν έβλεπε το φως, ούτε ο Μάμφρεντ, δίχως αμφιβολία, θα γραφότανε ποτέ. Κι όμως δεν είναι αυτός ο γονέας του μονάχα ως πρόδρομος μπορεί ο Φάουστ να σχετισθῆ με τον Μάμφρεντ. Η ιδέα της επικοινωνίας του ανθρώπινου πνεύματος με τον άορατο κόσμο είναι ἡ ἴδια και στα δυο έργα· αλλά στον Μπάϋρον δείχνεται επίσημα και σεμνά· στο Γκαϊτε προκαλεί πολλές φορές το γέλιο. Ο Μάμφρεντ επίσης διαφέρει ως χαρακτήρας από τον Φάουστ· είναι πειθό δυνατός και τραγικότερος, λιγότερο παράφορος και περιπαθής και το αίσθημα της αποστροφῆς προσθέεται στο αίσθημα τῆς ἀβεβαιότητας για την ανθρώπινη γνώση. Στην έκτελεση, τα έργα δεν έχουν καμμιά ομοιότητα, και προκαλοῦν στον αναγνώστη τις πειθό διαφορετικές ἐντυπώσεις. Ο Μπάϋρον δεν είναι αντιγραφέας, είναι ένας ἐλεύθερος μιμη-

της που συναγωνίζεται αὐτὸ που μιμνῆται. Δεν ἀκούσαμε ποτέ να ἐκφράσει ἀξιώσεις ο Γκαϊτε για την κρισιότητα του Δὸν Ζουάν. Ἴσως θὰ μπορούσε να τὸ κάμει, με κάποια ἐλπίδα ἐπιτυχίας· ἀλλὰ τὸ κέρδος θὰ εἶταν μικρό. Ο Μερφιστοφιλῆς, δυστυχῶς, δεν είναι πολὺ δυσκολοσύλληπτος χαρακτήρας· και ὁ συμπατριώτης μας δεν τὸν παρουσίασε ποτέ σὲ μιὰ φόρμα τέτοια, ὥστε να δείξει ἴσως κάποτε μιὰ εὐχάριστην ὄψη ἢ μιὰ μόνιμη ὠφελιμότητα. Ο Γερμανικὸς διάβολος εἶναι ἕνα, πρόσωπο πολὺ πειθό πανούργου ἀπὸ τὸν βιογράφο του Δὸν Ζουάν· σαρκάζει τόσο δηχτικά ὅσο και με περιεχτικότητα. Ἐκδηλώνει τὴν περιφρόνησή του με περισσότερη φαιδρότητα και εὐγένεια· και ἡ ἱκανότητα τῆς περιγραφῆς τῆς φυσικῆς ρουπαρότητας τῶν χαρακτήρων, σ' ὅλες τις πειθό ἀηδιαστικές μορφές της, πού ὁ Ἄγγλος ἀνταγωνιστής παρουσιάζει με τόση δύναμη, εἶναι μιὰ ἀπὸ τις λίγες ἰδιότητες τις ὁποῦτες ὁ μέγας «Ἀρνητής»; φαίνεται να ἔχει πραγματοποιήσει σοφά στή ἄρνησή του.

Μετάφραση ἀπ' τὰ Ἑλληνικά

ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΣΚΗΝΙΚΟ

Ἄφου και σήμερα ἄστραψε, περιηγήτρια ξένη, λαμπρῆ στο ἐπίχρυσο ἄρμα της πάνω ἀνεβασμένη τῆς μέρας βλέπω σύντομα να χαμηλών' ἢ δόξα ἔκει πρὸς τοῦ ἡλιογέρματος τ' ἀποσυρμένα τόξα.

Σὲ λίγο πού ὄσα πιδ πιστὰ μου ἀπόμειναν τοῦ κόσμου, θ' ἀρχίσουν σὲ ὑποχώρηση να φεύγουν ἀπὸ μπρός μου. Ἐγὼ ἠττημένος θ' ἀφεθῶ στήν ἐγκατάληψη ὅλος κι' αὐτὸς ἀπ' ὄλους πιδ πολὺ θὰ μου πηγαίνει ὁ ρόλος.

Σὰν ἐνωμένος με τῆ γῆ, θὰ βλέπω δίχως μνήμη τῶν ἄστρον τὸ φωσφόρισμα, τοῦ φεγγαριοῦ τ' ἀσῆμι, για τίποτε ἀπ' τὰ γύρω μου θὰ κάνω πὸς με μέλει κι' ἢ νύστα ὡσὰν σὲ δοκιμῆ θ' ἀκίνητῆ τὰ μέλη.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Ν. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΓΑΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὅπως πάντα δταν βρίσκουμαι σ' ἕνα μέρος ἀγνωστο, ἔτσι και τώρα ἤμουνα στενοχωρημένος, νευρικὸς, κακόκεφος, ἔτοιμος να γκρινιάσω για τὸ παραμικρὸ πού θὰ μοῦ τύχαινε· ἀλλὰ βαθιὰ μέσα μου, κάτου ἀπ' αὐτῆ τῆν ἐπιφανειακῆ ταραχῆ, ἕνα αἶσθημα εὐτυχίας ἤτανε φωλιασμένο. Ἐλπίζα νάχω τῆ λευτεριά μου για καιρό. Τῆ λευτεριά πού τῆ γύρευα κάμποσα χρόνια κι ὁμως δὲ μπόρεσα να τῆ βρῶ, γιατί στα μέρη πού ἔμενα εἶχα γνωριμίες.

Εἶναι ἀλήθεια πὸς λίγο—λίγο ἀναμέριαζα ἀπὸ τὸ δρόμο τῶν φίλων μου. Λίγο—λίγο με συνείθιζαν οἱ παλιοί μου συντρόφοι και δὲ μοῦ ἔδιναν βάρος με τὴν παρέα τους· ὁμως δὲ μπόρει να σβύσουν αἰσθήματα και συνήθειες ριζωμένα στο βάθος τοῦ εἶναι μας ἀπὸ τὰ μικρὰ χρόνια. Βλέποντας ἕναν παλιὸ φίλο, ἤτανε δυνατό να μὴν τοῦ χαμογελάσω, να μὴν τοῦ πῶ ἕναν καλὸ λόγο;

Ἐδῶ ἤμουν ἀγνωστος ὀλότελα και λογάριαζα να μείνω κλεισμένος στον ἐ-αὐτό μου. Δὲ θὰ μοιραζόμουνα με κανέναν τις χαρές μου εἶτε τις λύπες ἢ ὅποιο ἄλλο αἶσθημα. Κι οὔτε ἤθελα να κουβεντιάζω ἀπλῶς με κανένα, γιατί εἶδα πὸς εἶναι ἄσκοπο και κουτό, ἀφου οὔτε κείνος παραδέχεται τίποτα ἀπὸ τις δικές μου γνώμες κατὰ βάθος, οὔτε γῶ ἀπὸ ἐκεινοῦ. Ἐξ' ἄλλου, ὁ καθένας δεν ἐνδιαφέρεται παρὰ για κείνα πού λέει ὁ ἴδιος, κι ἀκούει τὸ συνομιλητῆ του, μόνο για να λάβει ἀφορμῆ να ξεφουρνίσει τῆ σοφία του.

Τώρα στενοχωριόμουνα βέβαια γιατί δεν ἤξερα πού βγάζει τοῦτος ἢ ὁ ἄλλος

δρόμος, πού εἶναι τὸ ἐστιατόριο και για κάτι τέτοια μικροπράματα· ὁμως δὲ θὰ εἶχα ν' ἀπαντῶ σε κανενὸς τὴν «καλημέρα».

Μόλις εἶχα πλυθεῖ και κάθησα στο παράθυρο τοῦ ξενοδοχείου. Ἀγνάντεψα δὲξω τῆ θάλασσα και εἶδα τὸ βαπόρι πού μ' ἔφερε να χάνεται σκεδὸν στο βάθος τοῦ κόρφου. Ἴστερα κατέβηκα. Στὴν δὲξώπορτα στάθηκα δυὸ λεφτὰ για να σκεφτῶ τί πρέπει να κάμω. Ἐνα μπαστούνι θὰ μ' ἔβγαζε βέβαια ἀπὸ τὴν ἀμηχανία, γιατί θὰ τὸ κουνοῦσα πέρα—δῶθε ἢ θὰ τὸ στριφογύριζα και δὲ θὰ φαινόμουνα πὸς κάθουμαι σὰ χαζός. Ὅστούσο ἔβλεπα τοὺς ἀνθρώπους με ἄγριο μῆτι γιατί με κοίταζαν με περιέργεια. «Τὶ διάολο! δεν ξαναεἶδανε ξένον τὰ παλιόσκυλα;» ἔλεγα μέσα μου ἐνῶ ἡ νευρικότητα μεγάλωνε. Κι ἤτανε κάμποσο μεγάλη τούτη ἢ πόλη, και με κίνηση ἀπὸ τις σπάνιες. Καθὼς εἶχα μάθει στο ταξίδι, ἤτανε τὸ διάβα πολλῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδας. Ἐρχονταν κάθε μέρα, λέει, δυὸ ἢ και τρία βαπόρια πού πετοῦσαν στο μῶλο ὡς διακόσιους ἀνθρώπους κάθε λογῆς: ὑπουργούς, βουλευτάδες, δικηγόρους, γιατροὺς, δασκάλους, ἱερωμένους, ἐμπόρους, πολυτεχνίτες κι ἀνέργους. Ἄλλους τόσους κατέβαζαν τ' αὐτοκίνητα ἀπὸ ψηλά, ἔξῃ ἔφτὰ ὡρες δρόμο. Δεν ἤμουνα λοιπὸν κἀνα φαινόμενο για να με περιεργάζονται σὰν ἀρκούδα ἀπ' αὐτες πού γυρίζουν στα χωριά οἱ τουρκόγυφτοι. Ἄ διάολε! μαζευτήκανε κιάλας δυὸ τρία παιδιὰ κει κοντὰ μου.

Λοιπὸν θὰ πάγαινα στο γραφεῖο, να παρουσιάστῶ στον προϊστάμενο. Ἄς ξε-

γνοιάσουμε απ' αυτή τή δουλειά πρώτα κι έχει ο Θεός ύστερα. Έξ' άλλου θά γνώριζα και κάνα συνάδερφο, να μου δείξει τα καφενεία, τις έξοχες κι ότι άλλο θά ήταν ανάγκη.

Βγήκα στην παραλία που είχε μεγάλη κίνηση. Ψαράδες με καλάθια και τὰ σύνεργά τους στά χέρια, θαρμάρηδες που είχαν τ'ένα πόδι στη βάρκα τους και τ'άλλο στο μῶλο, ταξιδιώτες που περιέμεναν τὸ θαπὸρι ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ κόρφου, λουστράκια που μιλούσαν ἀρβανίτικα. Κι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσα σὲ μπαούλα, δέματα, κάσες γιομάτες φάρια και σφραγισμένες με μολύβι. Κάθε λογῆς πλεούμενα ἦταν ἀραγμένα στη θάλασσα, καϊκια, μαοῦνες, δάρκες. Σὲ τέτοιο μέρος πρώτη φορά τύχαινα και τοῦ εὑρίσκα πολλά θέλητρα, μὰ μου φαίνονταν πὼς κάποτε εἶχα ξαναἰδεῖ κάτι παρόμοιο, σὲ περασμένα χρόνια, ἴσως σὲ ἄλλη ζωῆ. Τίποτε δὲ με παραξενεύει πιά, ὅλα μου φαίνονται γνωστά· κι ὅμως οἱ ὁμορφιές τῆς φύσης, εἴτε κι οἱ φροντισμένες ἀπὸ ἀνθρώπινα χέρια, συγκινοῦν τὴν καρδιά μου. Καὶ βρίσκω παντοῦ ὁμορφιές, και μέσα σ' ἕνα ἔλος ἀκόμα ὅπου φυτρώνουν λίγα ψηλόλιγνα χορτάρια μόνο. "Ἐνα τόσο δὰ κοματάκι τοῦ ὄξω ἢ τοῦ μέσα κόσμου πλαταίνει τόσο, που γιομίζει ὀλόκληρο τὸ εἶναι μου. Ἴσως γι' αὐτὸ μπορῶ νὰ βρίσκω τὴν εὐτυχία σὲ κάθε μέρος, κι ἐκεῖ που ἕνας ἄλλος θ' αὐτοχτονοῦσε ἀπὸ τὴν πλήξη· ἀλλὰ και γι' αὐτὸ πάλι, σὲ καιρὸ που ἡ χαρὰ ὀμαδικὴ ἀπλώνεται, ἐμένα κρατάει τὴν καρδιά μου ἢ θλίψη κι ἢ ἀπελπισία...

Τὰ πλεούμενα. Κι ἀντικρὺ τὸ "Ἀκτιο με τὸ παλιὸ φρουριό του, ἕνα δυὸ σπιτάκια και λίγα δέντρα πλάγι. Ἀριστερὰ χώνεται ὁ κόρφος ἀνάμεσα στὰ θουναλάκια. Μαγαζιά με ἄθλιο ἐξωτερικὸ βρίσκονται στ' ἀπάνου μέρος τοῦ παραλιακοῦ δρόμου και σ' ἕνα σπιτάκι κυματίζει ἢ Ἑλληνικὴ σημαία. Εἶναι τὸ λιμεναρχεῖο· μιὰ καινοουργοπὴ δάρκα εἶναι δεμένη στο μῶλο ἐκεῖ μπροστά.

Ρώτησα γιὰ τὸ τηλεγραφεῖο και τράβηξα ζερβιά. Ἐνα καφενεῖο ἀρκετὰ

περιποιημένο ἦτανε πὸ πέρα, ὅχι στὴν ἴδια σειρά με τὰ ἄλλα μαγαζιά. Θὰ ἤθελα νὰ πάρω ἕναν καφέ μὰ ἤμουνα νευριασμένος και δὲ μπορούσα νὰ καθήσω. Ὅμως μπήκα και στάθηκα ἀντικρὺ σ' ἕναν καθρέφτη γιὰ μισὸ λεπτό. Ἰστερα καθήσα και πήρα ἕναν καφέ.

Τὸ διοικητήριο, παλιὸ τουρκικὸ χτίριο, ἦταν ἀμέσως ὕστερα ἀπ' τὸ καφενεῖο. Ἀνεβαίνεις μιὰ μικρὴ σκάλα, περνᾶς ἀπὸ τὸ πλατύσκαλο που τὸ περικλείνουν τρεῖς τέσσερις κολῶνες και βρίσκεσαι σὲ πλακοστρωμένους διαδρόμους. Δεξιά τὸ τηλεγραφεῖο, ζερβιά τὸ ταχυδρομεῖο· εἶναι ἀκόμα κοιτῶνες χωροφυλάκων, κρατητήριο και κάτι ἄλλα γραφεῖα. Στὸ πάνω πάτωμα τὰ δικαστήρια.

Ἐνας δρόμος, σὰ συνέχεια τοῦ διαδρόμου στὴν ἄλλη ἄκρη, ἀνηφορίζει· τὸν βλέπεις που ἀναγκάζεται νὰ στρίψει δεξιά, λίγα μέτρα πὸ ψηλά, γιὰ τὸ ἕνας τοῖχος τοῦ παλιοῦ κάστρου βρίσκεται μπροστὰ του. Κάποιο αὐτοκίνητο παρουσιάστηκε στὴν καμπή, γιομάτο κόσμο μέσα κι ἀποσκευές ἀποπάνου. Ὁ σταθμὸς ἦτανε κει κοντά. Μποροῦσα νὰ χαζέψω λιγάκι γιὰ νὰ κερδίσω στιγμὲς που θὰ σκεφτόμουνα με τί τρόπο νὰ παρουσιασθῶ στο γραφεῖο. Ὁ ἐγωῖσμός εἶναι ἢ ψῶρα μου.

Ἐπὶ τέλους νάμαι μπροστὰ στὸν προῖστάμενο, ἕναν κύριο μισοφαλακρὸ που φοροῦσε χρυσὰ γυαλιά. Με πήγε μέσα, στὴν «αἴθουσα» τῶν μηχανῶν. Ἡ αἴθουσα ἦτανε ἕνα χαντακωμένο δωμάτιο που ἂν και εἶχε τέσσερα παράθυρα ἀνατολικά και νότια, σοῦ θάραινε τὴν καρδιά. Τὰ παράθυρα ἦτανε σιδερόφρακτα καθὼς στὶς φυλακές. Ἀπόξω, δυὸ βήματα σκεδόν, ἄρχιζε ὁ γιάλος.

Δυὸ ὑπάλληλοι δουλεύανε στὶς μηχανές κι ἕνας ἄλλος ἔκανε τὸν εἰσπράκτορα, ἕνας ξανθὸς και σγουρομάλλης. Ἐριξα ἀπὸ μιὰ ματιὰ παγωμένη σὲ ὄλους· περισσότερο ἀπ' τὴν καλημέρα δὲ θὰ εἶχαμε.

Ρώτησα ἀμέσως μήπως ξέρουν κάνα δωμάτιο. Ὁ ξανθὸς και σγουρομάλλης ἀνακουνήθηκε σὰν κάτι νάθελε νὰ πεῖ, μὰ δὲ μίλησε οὔτε γύρισε νὰ με κοιτάξει.

Οἱ ἄλλοι δυὸ δὲν ἤξεραν.

Καλὰ εἶναι νὰ μὴ γνωρίζεις κανέναν μὰ πάγαινε νὰ τριγυρνᾶς στοὺς δρόμους και τὰ στενὰ στὶς γειτονιές γιὰ νὰ βρεῖς σπίτι. Αὐτὲς εἶναι μικροστενοχώριες που με κάνουν δυστυχισμένο, ἀλλὰ γιὰ λίγο, πολὺ λίγο.

*
**

Μου σύστησαν ἕνα συνάδερφο, τὸ ἀπόγιομα, ἄσκημον και κακοντυμένον. Ἦταν νεὸς παιδί σκεδόν, μὰ ὁ διάλογος νὰ πάει τὰ νιάτα του. Στὸ δεξί του ζαρωμένο μάγουλο εἶχε μιὰ ἐλίτσα, τὴν δὲ, που πάνου της ἦτανε φυτρωμένες δυὸ τρεῖς τριχοῦλες. Ὅταν τὴν πρόσεξα, θυμήθηκα τοὺς δορβούς τῶν σπερδουλιῶν που θράζαμε ἀπὸ τὴ γῆς στὰ παιδικὰ μας χρόνια· ἀπ' τὸ βορρὸ ξεφύτρωναν κάμποσα στενόμακρα φύλλα.

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἐξαιρετικὰ ὑποχρεωτικὸς. Ἀμέσως προσφέρθηκε νὰ με πάει σὲ διάφορα σπίτια, νὰ ρωτήσουμε γιὰ δωμάτιο. Βγήκαμε ἀπ' τὸ γραφεῖο στο δρόμο κι ἐκεῖνος μιλοῦσε ἀδιάκοπα; προσπαθώντας νὰ μαλακῶνει τὴν ἄγρια και βραχνιασμένη φωνή του. Φαίνονταν εὐτυχισμένος που δρισκόντανε μαζὺ μου και τὸ πρόσωπό του λαμποκοποῦσε ἀπὸ τὴ χαρὰ. Ἡ ἐγκαρδιότητά του με νευρίαζε.

—Πῶς περνᾶτε στο γραφεῖο κύριε Λαμπρίδη; τὸν ρώτησα.

—Ἀφήστε τα! εἶπε κάνοντας μιὰ γκριμάτσα ἀπελπισίας· δὲν ἔχουμε νὰ κάνουμε με κόσμο!

—Μπήκαμε σὲ κάποια αὐλὴ ὅπου ἄπλωνε ἀσπρόρροχα μιὰ γυναίκα. Ὅσο νὰ ρωτήσῃ ὁ κύριος Στέφανος Λαμπρίδης γιὰ δωμάτιο, στεκόμουνα στὴν αὐλόπορτα κι ἄμχανοῦσα τρομερὰ. Ἐριξα κάνα δυὸ ματιες στὰ παράθυρα, μὰ δὲν ἦταν τίποτα. Εἶχα μιὰ μέρα στὴν πόλη κι ὅμως δὲ μπόρεσα ἀκόμα νὰ ἰδῶ ἕνα κορίτσι. Περίεργο πρᾶμα ἀλήθεια!

Δὲν εἶχε δωμάτιο ἐκεῖ, ἔπρεπε νὰ πάμε ἄλλου. Χτυπήσαμε κάμποσες πόρτες ἀκόμα. Εἶχαμε περπατήσει μιὰμιση ὥρα και σκεδόν ἄρχισα ν' ἀπελπίζουμαι, μὰ ἔκρυβα αὐτὸ τὸ αἶστημα και μιλοῦσα ἀ-

διάφορα. Ἀργὰ, ὅταν εἶχε πέσει ὁ ἥλιος, εἴμαστε σὲ μιὰ μακρυνὴ συνοικία μπροστὰ σ' ἕνα τζαμί. Κοίταξα κάμποσο τὸ μιναρὲ που ἔμοιαζε νὰ τρυπάει τὸν οὐρανὸ, με τὴ μυτερὴ κορφή του σὰ μιὰ λόγχη. Αὐτὸ τὸ παράξενο χτίριο μου τράβηξε τὴν προσοχή. Ἰστερα πάλι ἦρθαν κάτι εἰκόνες μακρυνές και στυσμένες στο μυαλό μου, ὅπου τὸ χαρακτηριστικὸν τὸν ἔδιναν μεγαλόπρεπης ἀρχιτεκτονικῆς τζαμιά, με πανύψηλους μιναρῆδες. Κι ἔσπαγα τὸ κεφάλι μου νὰ βρῶ που και πότε εἶδα τέτοια πράματα. Ὅμως ἡ σκέψη μου, ὅπως πάντα, ἔφτανε ὡς ἕνα σημειο κι ἐκεῖ χάνονταν μέσα σὲ πυκνὴ ὀμίχλη.

Ἐέχασα ὅτι γυρεύαμε σπίτι. Κοίταζε κι ὁ Στέφανος μ' ἕνα προσποιητὸ ἐνδιαφέρον τὸ τέμενος, μόνο ἀπὸ εὐγένεια βέβαια. Ἴσως πάλι, βλέποντας ἕναν ξένον ἄνθρωπο νὰ προσέχει κάτι που γι' αὐτὸν ἦτανε συνηθισμένο κι ἀδιάφορο, εἶπε μέσα του:

—Μωρὲ κάτι θ' ἀξίζει τοῦτο δῶ!

Και γιὰ νὰ μου δώσει νὰ καταλάβω καλά ὅτι ἐννοῦσε ἀπὸ τέτοια, εἶπε σοβαρὰ:

—Ποῦ νὰ ἰδῆτε και τὶς ἐξοχές μας, τὴ Βρυσύλα, τὴ Μαργαρώνα, τὸν Ἀιγιώρη, τὸν Παντοκράτορα!

Τὸν κοίταξα σὰ χαζός. Τὶ εἶχε νὰ κάμει ὁ μιναρὲς με τὶς ἐξοχές; Πῶς τοῦ ἦρθε στο μυαλό νὰ κάμει τέτοια σύγκριση;

—Βέβαια θάχετε ὁμορφα τοπία, εἶπα. εἶναι παράλιο τὸ μέρος σας κι ἡ θάλασσα δίνει πάντα ἕναν τόνο θελχτικὸ.

Ἐχω τὸ πολὺ ἄσκημο ἐλάττωμα, νὰ θέλω νὰ φαίνομαι εὐχάριστος κι εὐγενικὸς σὲ κάθε ἄνθρωπο, προπαντὸς ὅμως, σ' ἕναν που νιώθω ὅτι στέκεται χαμηλότερὰ μου.

Προχωρέσαμε πέρα σὲ κάποιον δρόμο στενὸ ὅπου εἶδα σπίτια με παράθυρα καφασωτά. Ἐνα κορίτσι ὡς δεκαπέντε χρονῶν φτωχοντυμένο, ὅχι ὁμορφο, οὔτε με σῶμα καλὸ, σὰ μᾶς εἶδε χῶθηκε μέσα σὲ μιὰ αὐλόπορτα διαστικὰ!

—Εἶναι Τουρκοπούλα, μου κάνει ὁ Λαμπρίδης, και δὲ θέλει νὰ τὴν ἰδοῦνε χριστιανικὰ μάτια.

Θὲ μου! ξέχασα ὀλοτελα ὅτι ψά-

χνουμε για δωμάτιο. 'Ακόμα δὲ δρήκαμε καὶ κοντεύει νὰ νυχτώσει.

Ὁ Στέφανος χτυποῦσε μιὰ πόρτα πού τὸ κάτω μέρος τῆς ἦταν πεσμένο ἀπ' τὸ σάπισμα καὶ τὸ πάνω εἶχε χρώμα ἀκαθόριστο. 'Εμοιάζε γιὰ στέρεη ὄμως, ἐπειδὴ τὴν ἔδεναν γύφτικα σιδερόκαρφα με πλατιά κεφάλια. Μᾶς ἀνοίξε ἓνα παιδάκι κι ἀνεβήκαμε μιὰ ξύλινη σαραβαλιασμένη σκάλα. Βγήκαμε σὲ γαλαρία χωρὶς τζάμια.

— Καλησπέλα κυρὰ Δημητρούλα, ἀκουσα τὸ Στέφανο νὰ λέει σὲ μιὰ γυναίκα περασμένη στὰ χρόνια πού στεκόντανε κεὶ καὶ μᾶς κοίταζε.

Ἐδῶ δὲ μπορούσα νὰ μὴ βάλω ἀποσιωπητικά! Προτιμῶ νὰ μὴν ἀναφέρω τίποτα σκετικὸ μὲ τὴ σπιτονοικιυρὰ μου. Σ' αὐτῆς τὸ σπιτικάθησα. Καὶ τί νάλεγα γι' αὐτή; Ὅτι τὸ σαποῦνι ἀκρίβαινε, δὲ μπορούμε νὰ ζήσουμε κ. τ. λ.

Στὸ ἴδιο σπίτι κάθονταν κι ὁ ξανθὸς σγουρομάλλης εἰσπράχτορας τοῦ τηλεγραφείου. Ποιὸς ξέρει γιατί νὰ μὴ μοῦ εἶπε τίποτα, δταν ρώτησα τὸ πρῶτὸ στὸ γραφεῖο...

* *

'Υστερα ἀπὸ πολλὸν καιρὸ εἶμαστε περίπατο κατὰ τὴ Μαργαρώνα, κάπου ἐκεῖ σ' ἓνα μικρὸν κορφίσιο ἀπάνεμον κι ἐρημικὸ. Εἶχαμε περπατήσει στὴν ἀκρο-

γαλιὰ πάνω στὰ βότσαλα πού μᾶς τρυποῦσαν τὰ πόδια, ἢ στὰ μαλακὰ φύκια, στὰ καλάμια καὶ στὰ ξυλαράκια τὰ ξεβρασμένα ἀπ' τὸ κύμα. Ἦταν γαληνεμένη ἢ θάλασσα, σωστὴς καθρέφτης, μὲ χίλιες ἀπόχρωτες τοῦ γαλανοῦ. Κάπου-κάπου καὶ σκεδὸν ἰσόχρονα, ἔσκιζαν τὴ γυαλιστερὴ ἀπανωσιὰ δυὸ δελφίνια πού τραβούσανε, τόνα κοντὰ στ' ἄλλο, κατὰ τὸν κορφίσιο. Σὲ τούτα τὰ νερά εἶναι ἄπειρα καὶ λέγε πολλὲς ἱστορίες γι' αὐτά. Οἱ ψαράδες τὰ θεωροῦνε σκυλιὰ τους γιὰ τὸς βοηθᾶνε, λέει, στὸ ψάρεμα, κυνηγώντας τὰ ψάρια πρὸς τὰ δύχτια!

Εἶμαστε τέσσεροι στὴν παρέα, ἔλοι ὑπᾶλληλοι τοῦ Κράτους. Ὁ Στέφανος εἶχε δουλειὰ καὶ δὲν ἦρθε. Μᾶζωνα κάτι παράξενα κοχύλια, πουριασμένα ἀπὸ τὰ ἄλατα τῆς θάλασσας, γιὰ τὸ γραφεῖο μου. Οἱ ἄλλοι γελοῦσαν δυνατὰ μὲ τ' ἀστεία πού τοὺς ἔλεγε ἓνας. Ἦτανε μακρὰ, εἶχανε φτάσει στὴν περαταριά, μὰ οἱ φωνές τους ἔρχονταν τόσο καθαρὰ σὰ νὰ δρισκόντανε κεὶ δά, δυὸ βήματα ἀπὸ μένα.

— Θὰ περάσουμε πέρα καὶ θὰ σ' ἀφήσουμε! μοῦ φώναξαν.

Ἐγὼ ἤθελα νὰ καθήσω γιὰ τὸ μοῦ ἄρεσε πολὺ δῶ πού ἤμουνα. Μιὰ γλῶσσα τῆς ἀκρογαλιᾶς χώνονταν κάμποσο στὴ θάλασσα, ὡς τρία-τέσσερα μέτρα κι ἦταν ἔλο βότσαλα καθαρὰ καὶ κάτι σὰ σφουγγάρια.

(Συνάχεια στὸ ἐρχόμενο)

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ...

Χθὲς τὸ βράδυ ἔκανα ἓνα μνημόσυνο... 'Ακριβῶς ἓνα μνημόσυνο. Καὶ μόνος μου, κλεισμένος στὸ γραφεῖο.

Εἶχα ἀνοίξει ἓνα ντουλάπι. Καὶ ξαφνικά, ἀπροσδόκητα, χύθηκαν μπροστὰ μου, στὰ πόδια μου, ἀνάκατα ἓνα σωρὸ φυλλάδες. Παρ' ὅλη τὴ στιγμήα μου ἐκπλήξη τις ἀναγνώρισα ἀμέσως. Ἐσκυφα καὶ τίς ἐκοίταξα μὲ κάποιο παράδοξο σφίξιμο στὴν καρδιά, σχεδὸν συγκίνηση. Φυλλάδες μεγάλες, φυλλάδες μικρές, χοντρές, ἀδύνατες, ἄσπρες καὶ κοκκινωπές, κίτρινες, πράσινες, γαλάζιες, ἄλλες σὲ χαρτιά πολυτελείας κι' ἄλλες σὲ χαρτιά παρ' ὀλίγο περιτυλίγματος, πολλὲς φρέσκες κι' ἄλλες κιτρινωμένες ἀπὸ τὸν καιρὸ. Χαρτιά, εἰκόνες, ἐξώφυλλα. Καὶ τίτλοι, τόσο τίτλοι... Ὅλο περιοδικά.

Νὰ ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς διανοητικῆς ἐπιλομένη ταπεινὰ, ἀνυπεράσπιστα, μπροστὰ μου. Τὶ φλυαρία χαρτιοῦ, τὶ ἀφθονία μελανιοῦ χυμένου!.. Καὶ ὄνειρα, φιλοδοξίες, ἐλπίδες, ὀνόματα ἀγνωστα καὶ γνωστά, θαμμένα τραγικά ὅλα κάτω ἀπὸ τὴν στεγνὴ αὐτὴ χόβολη τοῦ χαρτιοῦ πού ξερόφησε ὁ χρόνος.

Ἀποκαλυφθῆτε, κύριοι, τὸ ἑλληνικὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ κείμεται τσαλακωμένο μπροστὰ σας! Μὴ τὸ ποδοπατήσετε, τώρα πού ἀνήκει στὸ παρελθόν, μὲ τὴν ἴδια σκληρότητα μὲ τὴν ὁποία τὸ κεραμβολοῦσατε μ' ἓνα βλέμμα περιφρονητικὸ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς υπερλογικευμένης σας ἀξιοπρεπείας, δταν τὸ βλέπατε κρεμασμένο στὰ περιίπτερα, ὄρφανὸ καὶ ἀπροσπάτετο, νὰ περιμένει τὴν δισταχτικὴ σας ἐλεημοσύνη. Τότε ἦταν ἓνα ἔκθετο πού δὲν μπορούσατε χωρὶς αὐστηροῦς ὑπολογισμοὺς νὰ πάρετε ὑπὸ τὴν προστασία σας. Ἐλέγατε: «ἂν πεθάνει... ἂν πάει... κακὸ δρόμο!» Καὶ ὑπολογίζατε πολὺ σοβαρὰ τὸ δίδαρχο ἢ τὸ τριδάρχο πού θὰ δίνατε γιὰ νὰ τὸ ἀποκτήσετε, πράγμα πού θὰ κλόνιζε ἄλλωστε καὶ τὴν πολυτίμη ἀξιοπρεπεία σας. Ἐνα ἔκθετο. δταν γίνεται ἀσυλλόγιστα δεκτὸ συχνὰ σὰς... ἐκθῆτε. — Σήμερα ὁμως εἶνε ἓνα παρελθόν. Καὶ ὁ χρόνος, πού εἶνε ὅπως καὶ ὁ θάνατος, τοῦ ἔχει μεταδώσει κάτι ἀπὸ τὴν ἐπισημότητά του.

Τὸ λογοτεχνικὸ περιοδικό! Ἄπο τὰ μεγαλόχημα μὲ τοὺς διευθυντὲς καὶ ἐκδότες, ὡς τὰ ταπεινὰ καὶ καχεκτικά πού συνετάχθησαν στὸ φιλολογικὸ ὑπόγειο καφφενεῖο, πάνω σ' ἓνα τραπέζι μαρμάρينو καταμουτζουρωμένο

ἀπὸ μολυβιὲς καὶ μπροστὰ στὰ καταθεθειμένα κεφάλια τῶν ἐξηνητατιῶν δραχμῶν, ὅλα ὑπόκυψαν στὴν ἴδια μοῖρα: Τὸ πρῶτο φύλλο, τὸ δεύτερο, ἔπειτα τὸ διπλὸ καὶ τέλος ἡ τραγικὴ σιωπὴ τῆς χρεωκοπίας. Νὰ ἡ ἱστορία ὅλων σὲ δυὸ γραμμὲς. Μιὰ ἱστορία εὐθυμῆ, καθὼς βλέπετε, ἀφοῦ δὲν ἔχει τὸ θάρρος νὰ ποζάρει γιὰ τραγικὴ

Ναί, τὸ ἑλληνικὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ προσέκρουε πάντα στὴν καταπληκτικὴ ἀδιαφορία, τὴν ἀναισθησία — ἄς τὸ ποῦμε — τοῦ μεγάλου κοινοῦ. Ἀπατήθηκε, παρασύρθηκε, ἐγιοχαισθήθηκε ἀπὸ τὸ κοινὸ πού δὲν φιλοτιμήθηκε ποτὲ τοῦ τίποτ' ἄλλο νὰ κάνει ἀπὸ τὸ νὰ βεβηλώσει τὸ πτώμα του. Ζέπεσε ἡ ὑπόληψή του στὴν ἀγορά. — «Ἐνα περιοδικό! πφ!... θὰ κλείσει σὲ δυὸ φύλλα». Καὶ μιὰ πνευματώδης λέξη κολλημένη ἀποφθεγματικά στὸν ἀφορισμὸ. Αὐτὸ ἦταν ὅλο. Καὶ τὸ περιοδικό, φυσικά, ἔκλεινε. Μόνον πού κανεῖς ποτὲ τοῦ δὲν σκοτιζότανε νὰ βρεῖ τὸν δολοφόνο.

Βέβαια, τὰ περιοδικὰ δὲν ἔχουν μονίχα στὴν Ἑλλάδα τὸ προνόμιο νὰ κλείνουν ἔτσι ἀμέσως. Κλείνουνε κι' ἄλλοι. Ἀλλὰ γιὰ λίγο διαφορετικὲς ὁμως αἰτίες: Ἐδιάβαξα κάποτε τὴν σύντομη, μὰ τόσο εὐγλωττὴ, ἱστορία ἑνὸς περιοδικοῦ, πού ἀποφάσισε νὰ βγάλει στὸ Παρίσι μιὰ παρέα νεαρῶν μοεμ πού μαζεῦνταν σ' ἓνα καφφενεῖο τοῦ Καρτιέ Λατέν. Παρ' ὅλους τοὺς τόσο δικαιολογημένους ἀρκετοὺς δισταγμοὺς γιὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ φύλλου, τὸ περιοδικὸ εἶχε ἐκδοθεῖ καὶ — ὦ, τοῦ θαύματος, ἐξαντλήθηκε ὡς τὸ τελευταῖο ἀντίτυπο!

Μὰ, ἀλλοίμονο (ἡ ἱστορία ἔχει καὶ συνέχεια) τὸ πρωτόγονο διαχειριστικὸ σύστημα πού εἶχε ἐφαρμοσθεῖ ἀπὸ τὴν διεύθυνση δὲν ἦταν ἱκανὸ νὰ ἀνθῆξει σὲ τέτοια κίνηση. Ἡ ὀργάνωση παρέλυσε μπροστὰ στὸν ὄγκο τῆς ἐργασίας. Καὶ μετὰ τρία φύλλα τὸ περιοδικὸ ἔκλεισε λόγω... ἀπροβλέπων κερδῶν.

Αὐτὰ συμβαίνουν ἄλλοι βέβαια κι' ὄχι ἐδῶ, γιὰ τὴν ἐμεῖς εἶμαστε ἄνθρωποι ἀξιοπρεπεῖς... Ὡστόσο, στὸν «Λόγο» πού ἀποδύεται σήμερα θαρρετὰ στὸν μεγάλο του ἀγῶνα καὶ πού μοῦ παραχωρεῖ τούτην ἐδῶ τὴ στήλη του, θὰ δώσω κι' ἐγὼ μιὰν εὐχή: Νὰ ζήσει στὸ πείσμα τοῦ κανόνος. Ἀλλὰ ἂν — ὄ μὴ γένοιτο — πού δὲν τὸ πιστεύω, κλείσει καμμιά φορὰ, τουλάχιστον νὰ τὴν κάθει γιὰ τὴν ἴδια ἀφορμὴ γιὰ τὴν ὁποία ἔκλεισε καὶ τὸ γαλλικὸ περιοδικὸ τοῦ Καρτιέ Λατέν. Ἄπο... καλὰ ζῶσα κυκλοφορία.

Ἐτσι τουλάχιστον θὰ μπορεῖ νὰ περηφανευεῖ πὼς ἐξεδίχησε τοὺς ἀδιοφρονεμένους του προγόνους.

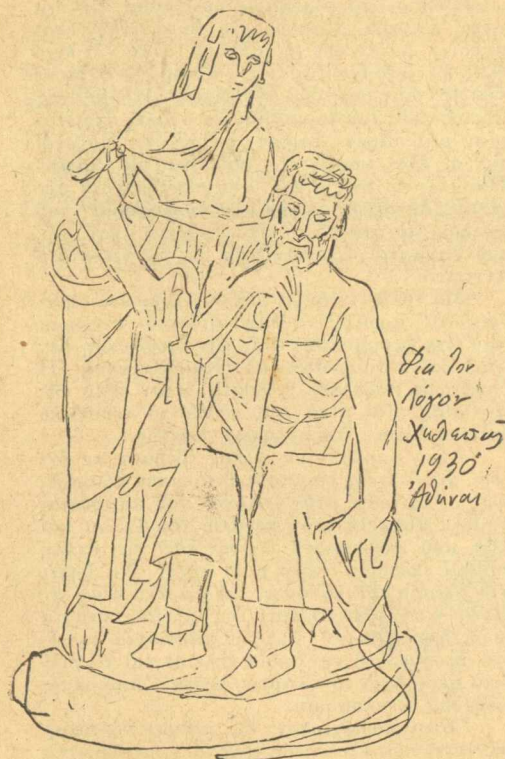
ΑΣΤΑΡΩΘ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Ο ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΧΑΛΕΠΑΣ

Το άτελιέ του Χαλεπά. «Άτελιέ», είνε μιὰ λέξη. Τίποτα από τήν σύγχρονη ἐκζητημένη πολυτέλεια. Ένα πρωτόγονο δωμάτιο, άββεστομένο στους τοίχους, ισόγειο, με κάτω χώμα. Το γαλάζιο φως του Άττικού ούρανού μπαίνει θαμπωτικό από το παράθυρο. Και δυό τραπέζια με προπλάσματα από πηλό: 'Η «Άφροδίτη στηριζόμενη» και ό «Οιδίπους επί Κολωνῶν», θαρρείς πώς βρίσκεισαι στο έργοστηρι ενός γλύπτη τής αρχαιότητας, ενός πρωτόγονου δημιουργού τής Μινωικής Κρήτης ή τής Φαραωνικής Αιγύπτου. Τέτοιο είναι το άτελιέ!

Κι' ό Χαλεπάς; Γεροντάκι, με άσπρα κοντά γένηια, ένα σκουφακι στο κεφάλι, γεροντικά γυαλιά κι' ένα καλογερικό κομπλόι στο λαιμό του. Δέν έχει έργαλεία, τίποτα. Μονάχα δυό καλαμάκια και ...το χέρι του. Τόν βρίσκουμε να εργάζεται στον «Οιδίποδα επί Κολωνῶν» τό πρώτο έργο που έφτιαξε

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ

στην Άθήνα και του οποίου σκίτσο, καμωμένο επίτηδες για τό «Λόγο» από τον ίδιο, δημοσιεύουμε εδώ.

Ο «Οιδίπους επί Κολωνῶν»... Άξέχαστες θά μου μείνουνε ή στοργική άγωνία του μετώπου τής Άντιγόνης, ή ζωντανή κίνηση του Οιδίποδος καθώς πέφτει στο κάθισμα ...

Ποιά είνε ή γνώμη του Χαλεπά για τή σύγχρονη τέχνη; Να τό μεγάλο ερώτημα.

— Η νέα ελληνική τέχνη, μās λέει σιγανά—γιατί πάντα σιγανά μιλάει—δέν είνε παρά μιὰ εξόγκωσις τής αρχαίας. Η διαφορά είνε τούτη: πώς ενώ ή αρχαία ήταν κυρίως πλαστική ή σύγχρονη στηρίζεται περισσότερο στην ψυχολογία.

Άπάντηση επιγραμματική. Και τώρα έρχεται ή σειρά τής ζωής του.

Ο πατέρας του ήταν αρχιτέκτων. Μά αυτός, από παιδί, έδειξε κλίση στη ζωγραφική. Στο Πολυτεχνείο, που τον έστειλαν σημειώσε τις πρώτες μαθητικές του επιτυχίες. Έπειτα στο Μόναχο, ό καθηγητής Μπάστμαν αναγνώρισε γρήγορα στον έλληνα μαθητή τήν εξαιρετική ιδιοφυία. Και σαν τελειοποιημένος πιά, γυρίζει ό Χαλεπάς στην Άθήνα, κάνει τό πρώτο του άτελιέ στην πλατεία του Συντάγματος, στο σπίτι του Νάζου. Από κει μέσα βγαίνουνε ό «Σάτυρος» του Καραπάνου και ή «Μήδεια φονεύουσα τά τέκνα τής».

Τό νέο εργαστήρι είνε στην οδό Μαυρομιχάλη. Και ή «Κοιμωμένη» γίνεται εκεί.

Είνε γνωστό πιά σήμερα πώς ό έρωτικός θρύλος γύρω από τήν «Κοιμωμένη» είνε καθαρή φαντασιοπληξία. Άλλου άγάπησε ό Χαλεπάς. Στην πατρίδα του. Μά και πριν ακόμη, στη Γερμανία, στο Μόναχο, όταν έσπούδαζε. Μιά ξανθή φροιλάιν. Τήν έλεγαν Γκρέττα. Έρωτας φοιτητικός. Μά ή ζωή... Η Γκρέττα δέν μπορούσε να κατέβει στην Ελλάδα, οι γονείς της, τό σπίτι της... Κι' ό Χαλεπάς γυρίζει μόνος του. Μιά φοιτητική περιπέτεια κοινή και αιώνια.

Η άρρώστια του χρονολογείται από τό 1890. Στην Ιταλία δλόκληρη, στη Φλωρεντία όπου μένει, μάταια ζητάει τήν υγεία του. Γυρίζει και μπαίνει στο ψυχιατρείο τής Κερκύρας. Εκεί μέσα κάθησε 15 δλόκληρα χρόνια. Γυρίζει στην Τήνο για να μείνει στο πατρικό του σπίτι και κει, άλλα πέντε χρόνια κρατάει έντατικά ή άρρώστια του.

Άρχισε να συνέρχεται στα 1910. Κι' αρχίζει πάλι να δουλεύει. Πολλά έργα υπάρχουν από τήν εποχή πιά αυτή. Λίγα-λίγα τά φέρνουν σήμερα από τήν Τήνο. Ο «Σάτυρος», ή «Άπαγωγή τής Νύμφης», ή «Άθηνά» με χωριάτικα ρούχα μιὰ κατσίκια και μιὰ βεδούρα.—Μήπως αποκλείεται να ήταν ντυμένη έτσι; —λέει γελώντας ό Χαλεπάς. Κι' άλλα ... κι' άλλα ...

Στήν έκθεση που ετοιμάζεται και που

Ο ΧΑΛΕΠΑΣ

θά γίνει τον Δεκέμβρη τό Άθηναικό κοινό θά τά ιδεί όλα αυτά. Τότε θά είνε ίσως έτοιμη και ή «Άφροδίτη αναπαυόμενη» που σχεδιάζεται τώρα και που άπασχολεί διαρκώς τή σκέψη του Χαλεπά. "Όλο γι' αυτήν μιλάει ...

Γιατί είνε ακούραστος και περισσότερο από κάθε άλλη φορά έμπνευσμένος. Άμίλητος, άφοσιωμένος στην προσπάθειά του, εργάζεται έντατικά, από τό πρωί στις 7 ως τό βράδυ στις 5. Κάποτε και τή νύχτα ξυπνάει για να διορθώσει κάτι που θυμήθηκε και κατεβαίνει στο εργαστήρι. Τό δαιμόνιο του τον οίστηρατεί, άκατάπανστα. Είνε σαν ένας βιβλικός προφήτης. Προφήτης του πληού. Από τά χέρια του βγαίνει άσυγκράτητο τό μήνυμα μιās καλλιτεχνικής Αποκάλυψης.

Κ. ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μ. ΒΙΣΑΝΘΗ: *Μερικοί Μετανάστες*, Διηγήματα. Έκδότεις Άρ. Ν. Μαυρίδης 1930.—

Ο κ. Βισάνθης άνήκει στη χορεία εκείνη των νέων πεζογράφων που προσπαθούνε να αναεώσουνε τήν τέχνη πλουτίζοντας τήν με καινούργια μέσα έκφράσεως. Μιά ιδιαίτερη φροντίδα στο λεκτικό, αναζήτηση παραστατικώτερου ύφους, δημιουργία νέων συχνά λέξεων, συνθέτων και άπροσδοκίτων, που ζητούνε να μās μιλήσουν όχι πιά με τήν καθιερωμένη και ξεθυμασμένη τους έννοια άλλα να μās υποβάλουν μιὰ κατάσταση, διακρίνει τήν

άξίεπαινη αυτή τάση που καθιέρωα και καινούργιους όπαδούς άποκτάει. Θα προσέθετα ακόμη ότι ή τεχνοτροπία αυτή διακρίνει τό «κοσμοπολιτικό» λεγόμενο διήγημα που τώρα τελευταία αρχίζει να φαίνεται και στη φιλολογία μας και του οποίου πρώτος και άξιος αντιπρόσωπος είνε ό κ. Καστανάκης.

Βέβαια ή τεχνοτροπία αυτή δέν είνε κάτι που πήρε τήν αρχή του στον τόπο μας. Άπ' έξω μās έρχεται, όπως κι' όλες σχεδόν οι άλλες. Μά αξίζει να καλλιερηθεί, γιατί αντιπροσωπεύει άρκετά τό πνεύμα τής εποχής—μιάν άποψη τουλάχιστον του πνεύματός της ή, αν προτιμάτε, μιια μερίδα τής σημερινής ανθρωπότητας—και κατορθώνει στα παλάκι αιώνια συναίσθηματικά δεδομένα τής ανθρωπίνης ψυχής, να δίνει καινούργια εμφάνιση και να κεντρίζει τό κουρασμένο ένδιαφέρον μας.

Ο κ. Βισάνθης, ειδικά, έχει πολλά διηγηματογραφικά προσόντα. Και οι ήρωες των διηγημάτων του είνε ψυχολογημένοι και οι ύποθέσεις του πρωτότυπες και ό τρόπος που μās τις διηγείται φανερόνως μιάν εύσυνειδητή προσπάθεια ιδιορρυθμίας. Μόνον που ό υπερβολικός του ζήλος για τήν πρωτοτυπία λεκτικού συχνά τον βλάπτει και τόν παρασύρει στη δημιουργία έκφράσεων οι όποιες—υπερβαίνοντας πολλές φορές τά όρια του τολμηρού—γίνονται άσαφείς και κακόηχες. Η εκζήτηση αυτή παρακωλύει τό άνετο διάβασμα και άδικεί τον συγγραφέα. Μά ή όλη κατεύθυνση του κ. Βισάνθη αξίζει κάθε εκτίμηση. Στο έργο του, ό προσεχτικός παρατηρητής, θ' ανακαλύψει πολλές ώραιες σελίδες. Κι' αυτές είνε ακριβώς εκείνες όπου ό διηγηματογράφος άφίνει τον εαυτό του να μιλήσει ελεύθερα, με μόνη τήν αυθόρμητη συγκίνηση του καλλιτεχνικού του αίσθητηρίου.

Α. Τ.

Μιχ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ: *Τραγούδια τής Γυναικας*— Ν. Χόγερ ΜΠΟΥΦΙΔΗ: *Δέκα Ποιήματα* (έκδόσεις των συγγραφέων)—Μίνου ΖΩΤΟΥ: *Αφιέρωμα*—Ρίτας ΜΠΟΥΜΗ: *Τα Τραγούδια στην Άγάπη*—Δημ. Ν. ΓΑΛΑΝΗ: *Άνθρώπινες Ιστορίες* (έκδόσεις Άριστείδη Μαυρίδη)

Για πείσμα τής τελευταίας συζήτησης γύρω στη «Χρεωκοπία τής Ποίησης», πέντε νέα βιβλία στίχων! Πέντε διάφορα βιβλία, με διαφορετική νοοτροπία, σε ξεχωριστή σχεδόν τεχνοτροπία γραμμένα. Από τήν κλασσική φόρμα, ως τον ελεύθερο στίχο. Από τό καθαρά διανοητικό ξεχείλισμα, ως τό άπλό ξέπασμα τής καρδιάς. Κι' όλα μαζί, άπόσταγμα μιās καθαντό λυρικής διάθεσης.

Στήν κατάταξη, οι ποιητές τους άνήκουνε σε δυό, αν όχι τρεις, γενεές. Ο Πετριδης κι' ό Μπουφίδης στην παλαιότερη, ό Ζώτος κι' ή Μπούμη στη δεύτερη. Ο Γαλάνης είνε από τους νεώτερους, τους «έκκολαπτόμενους» ως ποίμε. Πιο Νέοι δείχνονται άσφαλώς ό δεύ-

θέατρο του Μονπαρνάς με σκηνοθεσία του Μπατιύ.

ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ για την έδρα του Πορτο-
Ρίς στην Γαλλική Ακαδημία φέρονται οι :
Πιέρ Μπενουά, Τριστάν Μπερνάρ, Άνρὺ
Μπερνστάιν, Φρανσί ντε Κρουασσέ και Έδ-
μόνδος Σεέ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ

Έντος του Νομβρίου θά γίνει η άπονο-
μή του βραβείου Νόμπελ. Οί υποψήφιοι εί-
νε γνωστοί. Η Γαλλία προτείνει άόμνη τόν
Ρονύ πρεσβύτερο τόν Πώλ Μπουρζέ και τόν
Ρονύ Μαρτέν ντι Γιάρ. Υπάρχοννε πάντα
και ο Γκόμοι, ο Σίνκλαϊρ... Η έποχή όμως
είνε άπό τις εύνοϊκώτερες για μάς. Ένας
άνεμος φιλελλητισμού πνέει πάλι στον κόσμο
μέ τα εκατόχρονα μάς. Η Σουηδική Ακα-
δημία όμως δέν έχει ανάγκη νά ύπολογίσει
τίποτε άπ' όλα αυτά. Άρκεί μόνο νά κρίνει
μέ δικαιοσύνη.

ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο φιλόξενος «Λόγος» και ο πολύ σεβασ-
τός μου συγγραφέυς κ. Γρ. Ξενοπούλος άς
μου επιτρέψουν όλίγα λόγια επάνω στον χα-
ρακτηρισμό της συλλογής των διηγημάτων
του κ. Καραβία, της «Νύχτας μέ τα Πολύ-
χρωμα φώτα». Το έργο αυτό χαρακτηρίζεται
«μοντέρνο», — ή λέξη έδώ έχει την κακή της
σημασία, και πολλοί αναγνώσται θ' άρκεσ-
θοϋν σ' αυτή, χωρίς νά τό διαβάσουν. Αυτό
φοβοϋμαι, και γιαυτό θά ήθελα νά πώ κάτι.

Δέν πρόκειται νά κάμω λοιπόν κριτική,
ούτε για τό ύφος του, ούτε για τό χρώμα του
ούτε για τά τεχνικά του εύρήματα, ούτε για
τους τύπους του. Αυτό ίσως άργότερα και
άλλοϋ. Μόνο για τό πράγμα αυτό θέλω νά
μιλήσω.

Ο κ. Βελμύρας στη συλλογή του «Λίγα
Τραγούδια», πού κυκλοφόρησε περίου, πισ-
τεύεται, — και πιστεύει ίσως και ο ίδιος — ότι
έγραψε ποιήματα επίσης «μοντέρνα». Άλλ'
άν άφήσωμε τ' άποσπάσματα μιάς μεγάλης
συνθέσεως, έπηρεασμένης άπό τό πνεϋμα
του γαλλικού συμβολισμού, έγώ τουλάχιστον σ'
άλλα βρίσκω μιά στενότητα συγγένεια μέ τ'
«Άνοιχτά Μυστικά» του κ. Α. Φωτιάδη, —
ποιήματα ήσιόδεια, έμπνεύσεις δεμένες μέ
τη γη, κι' ύστερα μέ την άγάπη, μέ τ' όνειρο
μέ τό παραμϋθι... — Ο Ζολά, ο Μαργκερίτ,
ο Πρεβώ (στα τελευταία των έργα) πιστεύ-
ονται για συγγραφείς βλαβεροί και άνήθικοι,
άλλα μόνον άπ' όσους διαβάζουν άβαθα ή
βιάζονται νά ξεμπερδεϋουν.

Βρίσκω, άλήθεια, κ' ένα στοιχείο πραγ-
ματικώς «μοντέρνο» στα διηγήματα του κ.
Καραβία. Είναι ή ταχύτης, μέ την όποία περ-

νοϋν όλα, και πρὸ πάντων ό έρωτας, πού
καταλλάγει άμέσως στο τέμα του. Αυτό όμως
είνε τό μοναδικό σημείο άποδοχής της και-
νούργιας νοοτροπίας και συνειδητοποίησης
των τωρινών ροπών. Έδώ, ναι, ο κ. Καρα-
βίας είναι μοντέρνος. Άλλά στα λοιπά, πε-
ριγράφει δέν αναζητεί άς πούμε τις λαϊκές
συνοικίες, ή τους άγρούς, τά ύπαιθρα, την
σκηνοθεσία του παλιού καιρού. Όμως πάν-
τα τά περιβάλλοντά του είναι μιά πραγμα-
τικότης... Τέλος στην ήθικη άποψη ο μο-
ντέρνος αυτός κόσμος άτενίζεται μέ δλοφά-
νερη μελαγχολία, μιά άποσκευασμένη και
μετριοπαθή άρνηση. Άς πάρωμε για παρά-
δειγμα τό «Μιά ζωή έχάθηκε». Μιά έπιστή-
μων, γνωρισμένη κι' άγαπημένη άπό τους
συμφοιτητές της οτίς παραδόσεις της «Πολι-
τικής Οικονομίας», δέν στέργει νά του πα-
ραχωρήσει τό παραμικρό, οϋτ' έν άπλό φιλί,
ούτε μιά συνέντευξη. Άλλ' όταν μετά χρό-
νια, ξαναβλέπονται, έχει γίνει πιά άγνωρί-
στη. Πρώτη τόν προσκαλεί κοντά της, πρώ-
τη του άνοιγει την πόρτα της, τό βράδυ, για
νά ρθει. Όταν όμως φεύγοντας εκείνος τη
ρωτά:

— Μά, τότε... γιατί, τότε, είσαστε τόσο
άνένδοτη;

— Τότε; — άποκρίνεται ή νέα' τότε σās
άγαπούσα!

Νομίζω ότι τό συμπέρασμα άναπηδā έ-
δώθε μόνο του: είναι ή βαθειά νοσταλγία
ήθικης τάξεως, μιά αυτοκαταδίκη της ή-
ρωϊδίας, πού άπό άλαζονεία ίσως δε θέλει πιά
ός τόσο νά σωθει, — ένα αίσθημα ανθρώπι-
νο, παλαιότατο, αϊώνιο ίσως, — ένα νόημα
πού διαπερνά άπροκάλυπτα τόν τίτλο του
διηγήματος.

T. ΑΓΡΑΣ

Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ ΜΑΣ

Ένθαρρυντικότερη ή άναγγελόμενη για
τόν χειμώνα κίνηση των θεάτρων μάς. Ο
Θίαςος Κυβέλης θά άναπανθει, ο Θίαςος
Κοτοπούλη θά ταξειδέψει στους αντίποδες,
στα ύπόλοιπα θέατρα θά παίξουν κινηματο-
γράφου, όπερέτες, έπνθωρήσεις και τό Έ-
θνικό, τέλος, θέατρο θ' αναβίλει την έναρξή
του για τό καλοκαίρι... και έχει ο Θεός. Έ-
τσι ή πρωτεύουσα του Έλληνικού κράτους
θά βρεθει χωρίς κανένα σοβαρό θέατρο για
μιάν δλοκληρη περίοδο χειμερινή.

Η πρόδος, πού μάς έπιασε άπό τό λαι-
μό, διώχνει κάθε τίμο εργάτη της τέχνης
μακρυνά άπό τό πνευματικό κέντρο μάς. Ο
κινηματογράφος, έρχεται νά στήσαι τό θριαμ-
βευτικό του τρόπαιο στην Άθήνα ή όποία
έτσι τουλάχιστον θά μπορεί νά περηφανευτεί
πώς θά είναι ή πρώτη πόλις του κόσμου
πού άνοιξε τις πύλες της στον σύγχρονο κα-
τακτητή.

Τί νά γίνει; Η πατριδα του θεάτρου ά-
παρήθηγε τό θέατρο. — Άλλά και τό πα-
ράπονο αυτό είναι παληό τροπάρι.